

СПОРТ
Кикбоксингах йолча
яхъашкара,
6 майдилг ера вай
мехкахоша

16

КЪАМАН ГУЛАКХ
«Вайнах» яхача НКЦ
Краснодарски мехка
ГалгIай метта Ди
дIадихъар

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№19 (12646)
Майгсела
бутт,
30 ди, 2024 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
майгсела бетта 1-ча дийнахъа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хъарак»
яха орден
еннай

12+

ДИН ОАГУВ

Бусалба мехкашкара
баъхкача шейхашта,
лоаман моттигаш
йовзийтар

4

ЛЕРХІАМ

Тема доакъашхой
дезалашта, гIо ду
Шолжа-Шахъаре

5

КАГИРХОЙ ДУНЕ

ГалгIайчен студенташ
- исторически брейн-
ринга доакъашхой

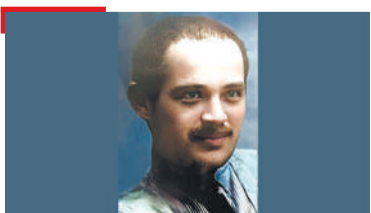
9

ЭРСІЙ МОТТ

ГалгIайчера оазархо
«XXI бIаъшерен
литературан тIехъале»
яхача преме лауреат
хилар

10

ЛОАРХІАМЕ ШУ

Къам сердалга
даккха гIийрта саг

12

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Кремле вIашагIкхетар

Мехка хъал тоадарах долча керттерчарех
дийцар Мехкадас РФ Президентаци

2

Ноахалий бувзам

Тема доакъашхой
болча баха хилар
къона эскархой

3

Наьна метта ганз

ГалгIай
Республикан
къаман библиотеке,
«Берашта дола
ховли-довзалеш»
яха книжка
довзийтар

8

Кремле вIашагIкхетар

Мехка хьал тоадарах долча керттерчарех дийцар Мехкадас РФ Президентаца

Курскенаькъан ИбрагIим

Республикера вахара-экономикан хьал гойташ, федеральни оагIонгара гIо эшараш довзийташ, къамаьл дир Мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас РФ Президентаца. Боккхача мехка хьалхалаттачо теркалдир, нах хIара шера дукхагIа хулаш латтигIа; цунга хьежжа, ишколаш, берий бешамаш яржаш латтигIа.

«Кхьича моттигашкара хьал теркалдича, къаьстта шун республикерча наьха вахара шераш дIаьхагIа да, адам а дебаш латт. Цо хьагойт; ишколаш, берий бешамаш, поликлиникаш готта йолга.

Эггара керттердараш да, аьнна хет, тахан цу оагIонгара гIулакхаш», - теркалдир Путин Владимира. Республикерча унахIенон гIулакхех йолча министерствос белгалдечох, таханара наьха вахара ха 79, 4 шерга кхоачаш латт, адам дебаш, 2023-ча шерга диллача, эзар сага 15,0 тIакхеташ да.

Мехкара адам дебаш хиларца дувзаденнарш теркалдир вай мехка кулгалхочо. Эггара керттерчарех да президента дезала терко еш хилар, 17 шерга кхаччалца берашта ахча луш дола беркате гIулакх. Мехкарча СФР оагIоно белгалдечох, 45 801 дезалерча 133 648 бера 1,4 млрд совгIа ахча хьайицад гIалгIай мехка. Цунна юкьедаха республикера рузкъа - 530 млн сом.

«Даггара хьалъеш латта берий бешамаш, ноаношта, берашта новкъостал лоаттадар, дезала шу да, аьнна, кхайкадар - из деррига доккха гIо деш да адамашта. Ноаношта, берашта терко лоаттаеш хиларо, кхоанарча денах догтийша, дог майра хулийт. Цуду-

хьа нах бешаш латт мехка», - белгалдир вай Мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас.

Мехка хьал тоадара тIехьа гIо лоаттадарах, бахархошкара доккха баркал аьлар цо РФ Президентга. Мехкадас белгалдир, беркатеча къаман проекташка, федеральни программашка гIолла тIехьарча пхе шера республике 22 950 моттиг луш йола 37 ишкол, 9,5 эзар моттиг луш йола 49 берий беш хьалъеш хилар. 7 эзар совгIа болча бахархошта болх бе моттигаш елар цу беркатеча гIулакхо.

«Цу моттигашка балха хержараш дукхагIа даькъе, дешара моттигашта юхе дадача урамашкара кхалнах ба: ноаной, йижарий, несарий». 2024-гIа шу чакхдоалаш кийча хила езаш я 2 430 дешархочо моттигаш луш йола 5 ишкол, 220 бер тIаэцаргдола цьха берий беш.

ДIадаха дешара шу доладелча денз, мехка болх беш хиннай 75 867 моттиг йола 149 ишколи, 17 664 бера лаьрхIа 86 берий беш. Карарча хана кхы а 19 606 моттиг эш. Цу гIулакха хьалъе еза 720 моттиг йола 25 ишкол, 220 бер тIаэцаргдола 8 берий беш.

Цул совгIа, 2022-ча шера денз, РФ Президента соцам баь, 29 ишкол тоаяьй мехка, таханарча дийнахьа тоаеш латт ялх кхы а, 2025-ча шера тоае лерхI пхи ишкол. Иштта вай Мехкадас теркалдир, республике дуккха оагIонаш йола йоккха дарбанче эшилга. Дукха нах тIалатташ йолча клинически дарбанчен аьттув бац, таханарча хано дIадеххача тайпара, боагIаца боараме унахошка хьажа, цар мел дола хьашташ кхоачашде. Бахьан - цу чу моттигаш цатар гIулакх 45% кхьаьча латт.

«Республикера клинически дарбанче, унахIенон оагIон

керттера моттиг лоархIаш я. Хьалха 250 сага моттигаш луш хинна кхален дарбанче я из. Цох дийцадар вай из, Iа къоабалдир, 500 унахочо моттигаш луш йола дарбанчеи, 200 саг тIаэцаш йола поликлиникеи цьхана хургйолаш, йоккха дарбанче хьалъяр.

Теханарча дийнахьа, цу балхах йола проект кийча я, гишло хьалъе еза доазув а къоастадаьд оаха», - аьлар вай мехка Кулгалхочо. 12 780 тонн Iалама газ шера хьайоаккхаш йолча проекта лаьрхIа моттиг кийчъьй Илдарха-ГIалий тIа. «REMAPLE» яха вахаре эшаш йола химически хIамаш арахецаш йола завод хьалъе йолаьй «Кальон» оалача оагIоно. 19,5 эзар тонн наха эша хIамаш арахецагъя цо шера. Цу гIулакхо болх бе моттигаш лургъя 90 сага.

Мехкадас белгалдир, тахан арахьара хьачукхухьача хIамашта санкцеш юкье-оалаь латтача хана, мехка иштта завод хилар гетгара лоархIаме, вайна аьттув

болаш долга. «Санкцеш юкье-ейоалаьрах, цьхайола арахьара хьачукхихьа химически хIамаш юхасовцаьй. Из проект дегIайоалае безам болаш хинна инвестор тхо долча вера.

Илдарха-ГIалий тIа доазув делар оаха цунна из болх кхоачашбе», - аьлар Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас. Мехкадас белгалдир, бIеха хиш цIендеш дола чоалх-гIирсаш арахецаш йола завод хилар мехка мел лоархIаме да.

«Республикера хьал теркалдаь, цу оагIонгара проект йоаржаяра тIахьийхар оаха инвестор. Гонахьара Iалам, лаьтгаш бIехлургдоаца болх ба дIабахьа безам. Ишколашта, дарбанчешта, кхьийолча моттигашта лаьрхIа йола бIехденна хиш цIенду чоалх-гIирсаш арахецача моттиго болх бу цьха шу да», - белгалдир вай Мехкадас. «РИАК», «РИАЛ» яха кIалах хIамаш хьаеш йола ювзаенна заводаш хьайийллай оаха.

Теханарча дийнахьа царна

чуйоагIа цу оагIонгара II моттиг, кхьича мехкашкара моттигаш йолаш. «КIала лоладеш йола «РИАЛ» яха завод я ший болх дIахьош. Итт тонн гаргга кIалах яь хIамаш арахец цу заводу хIара шера. «АТМ» яхача йовхал лоаттаю радиатораш хьаеца заводу 1,3 млн секци арахец шера.

Иштта, тайп-тайпара йола хьийнача хIамах яь тубаш арахецаш болх ба мехка дIахьош», - белгалдир Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас. Цу дерригнех дувцаш Мехкадас аьлар:

«Мехкара хьал тоадергдараш юкьекувлаш, болх дIабихьаб оаха, хIаьта цох хьахинна беркат а тахан гуш да. Моттигерча экономикан хьал айлургдолаш, дикка къахьийгад. Из тахан эггара лоархIамечарех да!» РФ Президента, из хьаллоацаш, аьлар: «Бизнес дIаьхьа аьттув луш дар тоадар, меттадоладар эггара лоархIамеча лагIа тIа латт».

ЕГЭ доакъашхой кхетам лакхбе ловш хилар, белгалдир вай Мехкадас

Султиганаькъан Йоакъап

Экзаменаш дIалуш хиннача хьалхарча дено хьагойтар, дешархой кхетам лакхбе ловш болга, белгалдир вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас ший телеграм-оагIон тIа.

«Укх бетта 23-ча денгара хьатIабоагIаца бетта 21-ча денга кхаччалца, дIахьоргба цаI йолча паччахьалкхен экзамена болх. Экзаменаш дIалуш хиннача ворхI моттиге, цIагIара моттиг йолаш, 1000 совгIа долча бераша химех, географех, литературах йола экзаменаш дика дIаелар. Цар вахаре лоархIаме долча дийнахьа,

цар оагIув хьаллоацаш, гIо деш хила деза вай, деррига боагIаца боараме дIахьош», - белгалдир вай Мехкадас, цу оагIон балхах дувцаш.

Мехка кулгалхочо хьоахадир; экзаменаш шозлагIа юхаяла езарашта укх шера уж дIаьла аьттув бала беза вай, аьнна. Цо теркалдечох, цу балха юкье-доаладаьча кердадараша дIадахьа дезача беса чакхдоалийт из гIулакх. Аьттонца дIачакхбала, лиьрхIар кхоачашдеш дIабахьа даькъалабийцар вай Мехкадас дешархой. Тахан, цу экзаменашта кийчо еш, хьегаш дола къа, дIахьош бола боккха болх - из вай кхоане я.

ГІалгіайчено дакъа лаьцар, «Белгород, тха дегаш – хьоца!» яхача боламе

ГІазданаькъан Ахьмад

ГІалгіай мохк дакъа лаьцаш хилар, «Белгород, тха дегаш - хьоца!» яхача боламе. Из дІабихьяр укх деношка, «Росси» яхача Халкъашта юкь-ерча гойтаме-кхетаче, яхаш, дийцар «Сердало» газетага Москверча вай къаман массазарча вика-лаша.

«Белгородски обла-ста бахархой денал долаш духьаллат, машар боха-бе гІертачунна. ХІаравар йиш йолаш ва уж хьаллаца. Болам дІахьош гулдаь ахча, цу областа бахархошта дар-банна, йоккхий топаш чуе-таш дохадаь цар цІенош юха тоадеш дІадохийтаргда», - аьлар тхога хоам бечо.

Россе халкъаш тахан вІаший хьотадаьд шоай Давьенцарча безамо. Хало-наш тІакхьача Россе ба-хархой массаза а хиннаб цаІ санна, эша новкъостал деча, халонашта цхьана духьаль-оттача.

ТІема доакъашхой болча баха хилар къона эскархой

Гаьгенаькъан Мартина

Вишневски цІерах йолча керттерча тІема госпитала № 3 йолча филиале дарба деш бола тІема доакъашхой болча баха хилар вай мехка-ра къона эскархой. Из хоам «Сердалога» бир берий-ка-

гирхой болабалара оагІон зарбан болх лелабераша.

«Кхетаче «Къона эскар»: денал долча гІулакхашкара – кердача дикашка» хетаяь я цу оагІон бархІ шу диза-ра. Берригача мехкара къона эскархой гулбелар тІема до-

акъашхой болча, цар хьал тахка. Шоашкара совІгаташ денна, кастагІа ураьтга, мо-гаш-маьрша болаш иразе баха даькъалабийцар бІухой бераша. Украинерча тІема операцен доакъашхошта Де-нала орденаш, «Майрал гой-тарах» яха майдилгаш, Жу-

кова цІерах йола майдилгаш енной Россе Герзашцарча низий Министерствон керт-тера инспектор волча Исаков Владимира. ХІаьга дарбанче къахьегараш белгалбир эска-ра инарала «ГІо дарахи къа-хетаме хиларахи» яхача май-дилгашца.

ГІалгіайчено новкъостал ду, Молочанскера вахар меттаоттаде

ГІазданаькъан Ахьмад

ГІалгіайчено новкъостал ду, Запорожски областерча Молочанска вахар метта-оттадеш. Вай мехкара къа-хьегамхой ба цига гІишлош хьалъеш, Украинерча тІемхоша хоарцаь шахьар тоаеш.

Карарча хана, ГІалгіайчера тоадара-меттаоттадара тоаба Молочанскерча Іаьдала нов-къостал деш я, цига баха-ча наьха вахар аттача доак-кхаш. Болхлоша нувхаш чу-тувса контейнераш Іоотга майдаш хьалъю. ХІанз Шев-ченко урам тІа балхаш дІахьош да, цига хьалхагІа гІишлонхоша массехк уж мо йола майда хьаяьяр», - аьлар «Сердало» газетага ГІалгіайчен гІишлошгьара Министерствос.

Из лоархІаме гІа ба, Моло-чанска керттерча урам тІа

лостам бара боаккхаш бола. Нувхаш чукхувсаш йола кон-тейнераш оттаяро, лостам лоаттабарал совІга, Іалама

хьал а тоадергда.

Ерригаш а 80 майда хьае лаьрхІад, къаьстга нувхаш-та лаьрхІа йола контейне-

раш цига латтаргйолаш. Уж урама тайп-тайпарча мотти-гашка хургья, масса болча ба-хархошта дІакхоачаргйолаш.

Контейнераш каст-каста чура йоассаеш, цІенъеш ле-лаергья, санитарни боарам, бокъо лораеш.

«Салтечунга яздаь каьхат» яха болам хьаллаьцар вай дешархоша

Гаьгенаькьан Марина

РФ кьаман гварде оагИон № 2 йолча ишкола дешархоша дакьа лаьцар, ерригача Россе дIахьош болча «Салтечунга яздаь каьхат» яхача боламе. Из хоам «Сердалога» бир республикерча Росгварде болхлоша.

Студенташа, дешархоша хозача дешашца дог ураоттаду мох лорабеш латтарий. Тема операцен юкье дакьа лоацаш болча салташка, каьхаташ яздыр № 2 йолча ишкола дешархоша. Шоай декхараш кхоачашдеш латтача салташта баркал, аьнна; могаш-маьрша болаш цIенах кхета дакьа-лабийцар уж бераша. Дукха ца говш дIахьоачаргда каьхаташ тIемхошка», – дийцар тха газетага.

«Вай кьонача тIехьено дегчура уж безаш, дагабоакш яздаьча дешаша тем бергба царна, дуккха хIамаш дагадохийтаргда. Хозача дешо массахана дарба ду дега», – белгалдир подполковник волча Албетков Андрейс.

«Темах лаьца деш берашта» яха кхетаче дIайихьар Iаьлий-Юрта

Гаьгенаькьан Марина

«Темах лаьца деш берашта» яха кхетаче дIайихьар Iаьлий-Юртарча гимназе. Из хоам «Сердалога» бир из гIулакх вIашагIделлараша.

«ЗIамагIча классашкарча берашта чIоагIа езаелар тайп-тайпарча ловзарех, яхьех, боламех латташ йола кхетаче. Темах лаьца дукха хаттараш дар цар.

«Хьалхарчар болам» яхача оагИон хьинар дараша, тIема унзара сурт дозвийташ, машар бола вахар мел хоза, беркате да хайтар царна. ДIадахача бIаьшере лаьттача тIема сурт гойташ дола кино хьеххар берашта, кхетаче йистейоалаш», – йоах тхогарча хоам.

Бусалба мехкашкара баьхкача шейхашта, лоаман моттигаш йовзийтар

Гаьгенаькьан Марина

КьорIа дешарашта юкье дIайихьача яхьашкара лоархIаме хьаьший, вай мехка кхача бусалба мехкашкара шейхаш, лоаман моттигашка баха хилар. Из хоам «Сердалога» бир

«Вошал» яхача гIо деш йолча лоадама ганза доакьашхочо Мамилганаькьан Iадал-Мажита.

«ЖIайрахьа кхалерча моттигашка гIолла волава-ла араваьннараш 8 саг вар. ГIо деш лелараша иштта

вай мехкара кхыбола болх-лойи бар царна хьалхабаьнна. Аьрзи яхача моттигера дIадоладир цар лоаме йовзар. «Iарамхи» гостиницерча ресторане хIама дайита, Бейнера тамашийна хоза моттигаш гойтар хьаьшашта», – йоах тхогарча хоам.

«ЧIоагIа тамашийна, хоза моттигаш я ераш, бIарг тIаотташ я кхерах яь гIишлеш. Ма дарра аьлча, чIоагIа цецдаьнна да тхо, зIамигача республике сел хоза Iалам, иштта моттигаш хиларах», – дийцар Сайф ибн Али аль-Асри шейха.

ГIалгIайчен хьакимаша доккха баркал аьлар, КьорIа дийшарашта

Султиганаькьан Йоакьап

КьорIа дешаш хиннача яхьашка дакьа лоацаш хиннарашта, из беркате кхетаче вIашагIелларашта, доккха баркал аьлар ГIалгIайчен хьалхарча вице-премьера Йовлой

Мухьмада. Из хоам «Сердалога» бир мехка каьмино.

«Ший кьамаьла юкье цо теркалдир, иштта йолча яхьаша кьамашта юкьера, динцара бувзам, безам чIоагIбелга. Кьаьстта уж яхьаш шоашца доккха бер-

кат дахьаш я», – йоах хоам.

Вай республикан хьалхара муфтий хиннача Йовлой Сулумбика хетаяьча яхьашка гулбенабар Россе дуккхача моттигашкара, доазол дехьарча мехкашкара нах. Ерригача Кьилбаседа Кавказа, мехка,

республикан боккха лерхIам болаш кхетаче яр из. Гулбенабар дукха бар, йоккхача зале Юховша моттигаш йисаяцар. Цу тайпарча беркатеца яхьаша дикача гIулакшашта тIехьа совбоах нах, динцара гIулакх а чIоагIду.

Парламенте боккха дезал хьаллацара наькьаш белгалдир

Султиганаькьан Йоакьап

ГIалгIай Республикан Парламента аргIанара йоацача кхетаче, ТIумхой Мухьмада кулгал деш, дийцар дукха дезал болча фусамашта новкьостал дара дош. Из хоам «Сердалога» газетага бир республикан Халкьа Гулламо.

«Кхетаче дIахьош, мехка кьаьхьага Министерствон кулгалхочо Муталанаькьан Хьажьикара, «Дезал, нана, да, берал лорадара» ГIалгIай Республикан Закона 22 статьяйна юкье хувцамаш дарах кьамаьл дир.

Уж хувцамаш юкьедоах «Дукха дезал болча фусамашта вахара новкьостал де» №63 йола 2024 шера наджгоанцхой бетта 23-ча дийнахьа арадаьнна РФ Президента Указах доагIаш хиларах. Цо белгалбу дукха бераш долча дезала вахара гIо

дара боарам, цунца чIоагIю хадим хургIола статус, иштта цу тайпарча наха деш дола керттара вахара новкьостал», – аьлар тхога из хоам баьчо.

Халкьа депутаташка министр хоам бир, пачахьалкхено

берашта, цар даьшга-ноаношгата тайп-тайпара новкьостал деш хилар.

Белгалду, социальни новкьостал лоаттадергда лакхьа белгалбаьча дезала, доккхагIа долча бера 18 е 23 шу даллалца,

нагахьа санна из дешаш дале.

ГIалгIай Республикан Парламента депутаташа хьаллаьцар боккха дезал болча фусамашта вахара новкьостал лоаттадара тIехьара тIа юкьедаккха лаьрхIар.

Таханара 21-га бӱӱшере, хоамий бӱӱшере да, аьлар 55% бахархоша

Султиганькьан Йоакьап

Тайп-тайпарча хоамех йикья латта таханара ха, хоамий бӱӱшере да, аьнна, теркалдир 55% кхоачаш болча мехкахоша. Из хьаьхьехар 100 сагага хоаттам беш «Сердало» газето дӱабихьача тохкамо.

«Кхеран, борза, машинаш хьаеш дола бӱӱшере дӱадаьлча; таханарчохоамий, михий, Тӱьржа ухача хиний бӱӱшере да ала йиш я. Вай теркалду-кх балха, наькья долхаш, доагӱаш, салогӱаш, массахана цьхаьццача хоам хоз», - дийцар Магасерча вахархочо.

52% наха дийцар; цьхаьккха пайда беш доацача хоамаша хийла геттара кӱаьдбу, оттабу шоаш, яхаш. Хӱаьта 35% бахархой, цька тешам боврах, вӱалла а хоамашка ладувгӱаш, уж теркалдеш бац. Массане белгалдир; даиман хозаш долча тайп-тайпарча хоамаша сага унахцӱенон Юткъам бу, зе ду, яхаш. 15% бахархоша яхачох; хоамашка дийцар, шоллагӱа дийнахьа вӱалла дагадоагӱаш а хилац царна.

Тема доакъашхой дезалашта, гӱо ду Шолжа-Шахьаре

Султиганькьан Йоакьап

Шолжа-Шахьарерча администраце болхлоша, цӱенхаштта Тӱаьжожам лоаттабеш, теркалдерех да; тӱема доакъашхой дезалашкарча барашта новкьостал дар. Из хоам

«Сердалога» бир шахьара мӱрера.

«Администраце кулгалхочун гӱонча волча Зӱьзганькьан Мусас кулгал деш дӱайихьача кхетаче дийцар, тӱема доакъашхой дезалий

хьашташ кхоачашдарах, цар дехараш теркалде дезарах массахана», - йоах тхога бенача хоамо. Ше-ший арӱагӱа уж болча дӱаухаш, царна эшар фуд тохкаш бола болх дӱакхахьа безарах дийцар кхетаче.

«Тема доакъашхой дезалаш

оаха массахана теркаме лоаттабу. Цар хьашташ кхоачашдар, низ дӱакхоачаш дола гӱо дар тахан керттгерча декхарех да», - белгалдир Зӱьзганькьан Мусас, цу оагӱонцарча балхах дувцаш.

Балхах йолча кхетаченга кийчо еш ба республике

Гаьгенаькьан Мартина

Хьатӱабоагӱача бетта хьалхарча деношка дуккхача оагӱонех йолча республикерча колледже дӱаяхьа лерхӱача хӱара шерарча, балхах йолча кхетаченга кийчо еш ба вай мехка. Из

хоам «Сердалога» бир цигарча кулгалхочо Чаненаькьан Ахьмадхана.

«Галай Адама кулгал деш, республикерча кулгакара тайп-тайпара хӱамаш хьакхоллаш болча говзанчий оагӱонца дӱахьош я кхе

таче. Хӱара оагӱон кийчъаьший программа я. Говзанчаща гойтаргда шоаш цьхаьццача хӱамаш мишта хьакхолл, иштта хьокха оттадергда шоаш хьадаь балхаш, гулбеннарашца кьамаьл деш, цар хаттараш доашхаш хургба. Студенташа гойтаргья

дешара моттиге караерзае йиш йола 11 оагӱув. Эггара лакхагӱа айеннача факультетеех я стоматологи, юриспруденци, лорий йижарий гӱулакх Юмадераш, программированех яр», - йоах тхогарча хоамо.

Россе унахцӱенон университета НМИЦ викалаш кхачаб вай мехка

Коззой Мадина

Россе унахцӱенон университета (НМИЦ ФГБОУ ВО) царгашта дарба деча оагӱон викалаш кхачаб вай республике.

Из хоам «Сердалога» бир унахцӱенон гӱулакхх йолча Министерствос. Вай-цигарча болхлошца кхетаче дӱайихьар хьаьшаша. Цига дийцар, республике тахан латтача царгашта дарба дарца дувзаденнача кхоачамбоацарех, уж юстардарарах.

«Республикерча царгашта дарба деча поликлинике баха, цигара хьал ма дарра тохкаш хилар федеральни моттигера кхача хьаьший», - белгалдир министерствос.

Аьхки кийча хургья, Наьсарера цхьабкха берий беш

ГІазданаькъан Ахьмад

200 бер тІазцалургда керда берий беш кийча хургья Наьсарера кастта. Таханарча дийнахьа, ши гІат долча гІишлон болх 80% кхоачаш йистебаьннаб. «Гранд-Строй-Лидер» яхача моттига кхьабегамхой боахк, чура балхаш деш, кораш дІаоттадеш, тхов нийсбеш, юкьера йовкъаш ехкаш.

«Хий чудуллаш, газ дІачухьош, бІеа хиш дІаараухаргда турбаш чуй-оахкаш боахк болхлой», - дийцар тха «Сердалога» гІишлошьяра балхах йолча Министерствос.

Ишколе даханза долча берашта хьеха кхеллача федерални программага гІолла дІахьош беркате болх ба из. ДІадахача шера хьалье йолаяьй из берий беш. ГІишлошьяра балхах йолча Министерствос дехарах, дІахьош болх ба из. 0,7 гектарага кхоачаш доазув да берий беша дІаденнар.

ВорхІ тоаба бераш хургда цига Іеш. Лорий кабинет, лувча моттиг, актовий а спорт а залаш, иштта кхьодола мел эшар Іалашдаь хургья из хоза, беркате берий моттиг.

Молаш дола хий лорадара тІахьех бахархой

Коазой Мадина

БІаьстан-ахкан зама хьаэтта хилар бахьан долаш, Шолжа кхален Іаьдало кхайкарал дир бахархошка; молаш дола хий зехьа ца доадеш, лораде, аьнна. Из хоам бир «Сердало» газетага цига доал деча администратце.

«Дехар ду массаболча бахархошка, зехьа хий Іо ма ахийта, хий Іоухийташ йола моттигаш тоае, хин турбашкара хьал довзаш хила. ДагадоагІаш хила, хий - из мах бола хІама да, из лерхІамца леладе дезаш да, хий ца хилча цхьабкха а вахар хургдоацилга кхета а деш. Массане а цхьана этта, Іалашо е вай молаш дола цІена хий вай кхаленна хургдолаш», - цу тайпара кхайкарал дир Шолжа кхален администратце ший бахархошка.

Из хьаллоацаргда кхетам болча сага, духьала бІаьстан-ахкан ханашка лаьца а ца Іеш. Бакьда, хала хете а, вай мехка дукха ба сахетам боацараш, цар шоай коа йоалла хий хьайиду моттиг а дІаьхача Іанна тоа ца еш, хий хьаухаш лоаттау, Дала деза лаьрхІа хий зехьа доадеш.

ЛоархІаме никъ тоабаь баьлар

Коазой Мадина

Министерстве.

ГІалгІайчен наькъашка хьожача болхлоша тоабир машина никъ «Керттера никъ. Кавказ» - Наьсарера МагІалбик-Лохера Курп-Тирк»; из бІаьха ба 5 км совгІа, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГІалгІай Республикан машина наькъа

Из никъ лоархІаме ба, цо вІаший хотг массехк йоккха юрт, цунца дувзадена мас-сайолча хана транспорт хул цу новкъа, цул совгІа дукханах дІа-юха кхувла транспорт а цига гІолла лелаш я. «Кхерамзлен дика наькъаш» яха кьаман проект

кхоачашьеш, беррига кьанара никъ хьалбаьккхаб, иштта хийцай цигара кьанара хин турбаш; ши оаса бохийташ, керда никъ Іобиллаб, таханарча замо дІадеххача тайпара дикал а йолаш.

«Из чакхбаллалца ІоегІай водителашта наькъ тІара хьал довзийтара йола белгалонаш, наькъа йистощка кар-

таш яьй, наькъ тІа кІай оасаш дахийтад, чура сердал луш бола гІирс а вІашагІбеллаб», - аьлар наькъаш тоадераша.

Белгалдоаккх, 2024 шера республике, «Кхерамзлен дика наькъаш» яхача кьаман проекта чудоагІаш, 28 км гарга машина наькъаш тоадаь хилар.

Маьцхали бетта цхьайола ишколаш тоаяь яргья

Султиганаькъан Йоакъап

2024-шера ГІалгІайчен гІишлошьяраша, царна чуйоагІача моттигаша кхьабег; мехка ишколашкара хьалаш тоадеш, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГІалгІай Республикан паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

«Дешар дегІадоаладар» яхача паччахьалкхен программа чудоагІаш, 6 дешара моттиг тоаеш латт, уж йистеяргья маьтсела бетта.

Царех я ГБОУ «Илдарха-ГІалан №1 йола гимнази»; Лохерча Ачалкхера ГБОУ «Могаш доацача берий ЦНО»; «Марем» яха Магас-Шахьара гимнази»; ГБОУ «Магас-Шахьара лицей-берий беш»; ГБОУ «Буро кІалхара №2 йола юкьера ишкол»; ГАОУ «Наьсарен-Шахьара №1 йола гимнази». Царех хІараяр цІенхаштта тоаяра чудоагІарех да тховнаш хуьцар, лардаш керда дІайохкар, йовхал чуйиллар, кхы а дуккхадараш.

Цо таро лургья, вай берашта

луш бола кхетам дикал йолаш хилийта. Вай хьож, ГІалгІайчен хІара бер дика дешаш, дикача хьалашка деша ухаш, кхерамзлен Іалашо йолаш хилийта», - аьлар республикан кулгалхо-чо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас, дешара даькъ тІа латтача декхарех дувцаш. Цо иштта белгалдир, хоза тоаяьча ишколе луш бола кхетам лоархІаме ба, юкьарча культуран вахара майда из хиларах тарра.

Махьмуд-Іаьлас белгалдир, 2025-ча шера мехка кхы а 5 ишкол цІенхаштта тоае лаьрхІа

хилар. Уж я ГБОУ «Наьсарен №9 йола юкьера ишкол», ГБОУ «И. А. Барханой цІерагІа Яндарера №3 йола юкьера ишкол», ГБОУ «Арштера ишкол», ГБОУ Долакха-Юртара №2 йола юкьера берий-спортивни ишкол», ГБОУ «Эбарга-Юртара №2 йола юкьера ишкол».

Махьмуд-Іаьлас белгалдир; хІаране юкьеденар - из хьабкьала, белгаларча хІаман, лоадама даькъа да вай мехка хургдолчун, аьнна. Кхоллама болх дІахо а дІахьоргба.

Трансформатора чухъара цIаста гом бихъараш, дIалийцар Iаьдало

Султиганъкъан Йоакъап

Трансформатора чухъара цIаста гом бихъа зуламхой, хъалехар МагIалбика кхалерча полице болхлоша. Из хоам «Сердалога» бир цигарча бокъонаш лораераша.

«Полице болхлош болча латкъа венача вахархо-чо дийцар, Кердача Реданте хIетта нах баха хайша-ча моттиге, наькъа йисте ше оттабъача трансформатора чурча, цIаста гом дIабихъаб, аьнна.

МВД «МагIалбик» яхача оагIон тохкама болхлоша гучадаьккхар, токах дIахоттанза бола трансформатор укх бетта 4-9-ча деношка бихъалга. 130 эзар сом денна ийца хиннаб из латкъа веначо», - йоах хоамо. Чехка дIаоарцагIбаьннача Iаьдала болхлоша хъалехар къоал дьарш.

Царех цаI хъалха суд текха ва, наркотикаш баьнан долаш. Лочкъадаьр хъалуш, дари дир къуша. Царна духъала гIулакх хъадийллад Iаьдало.

«Сунт» яха ОПМ дIахъош, 31 машина тIара кораш баьддар Iодаьккхар

Султиганъкъан Йоакъап

Республикерча чурча гIулакхех йолча министрствон хъалхалаттача генерал-лейтенант волча Коробкин Михаила тIадилла, МВД «МагIалбик» яхача оагIон болхлоша «Сунт» яха ОПМ дIайихъар. Из хоам «Сердалога» газетата бир наькъашкара хъал лорадеча болхлоша.

«Рейд дIаяхъа арабаьннача полице болхлоша 47 кхоачамбоацар теркалдир, цул совгIа, 31 машина кораш баьддар Iодаьккхар. Ши машини ши саги Iаьдала болхлоша Iочувигар», - йоах тхогарча хоамо.

Теха гIод ханнахъа дIа ца такхаро из гIулакх чоалхане дерзаделгах хоам бир ГИБДД болхлоша машинашца леларашка. ГIод ханнахъа дIатекха, дIахойодача хана цу хIамах лоралуш хилар эггара дикагIа да.

Шин юртара тока хъал тоадеш я «Къилбаседа Кавказа россеташ»

Алоев Муса

МагIалбика кхале, 6 Кв чулоацаш йола тока оагIув тоаеш боахк, «Къилбаседа Кавказа россетий» вайцигарча филиала болхлош. Йоккхача, Юкьерча Ачалкхенашка ток лоаттаю оагIув я из. Тишденна тока саьргаш дIа а даьча, царна метта 13 км дикагIдараш чу-

доаккаш латт болхлоша. Керда саьргаш токацара хатараш ца хилийтара, бокъо йоацаш царна дIатIахоттавала йиш ца хилара дикагIа лоархIаш да.

Цул совгIа, оалхазарашта, хъайбашта кхераме дац уж, цIи йоалаш, мукх тIаюжаш дац. 17 тока блоагIа, 57 «пела» хувцаш болх дIахъоргба къахъегамхо-

ша. Цу юрташка бахача 4,2 эзар совгIа болча бахархой хъал, кхаь ишколан, шин берий беша, цIи яьлча оарцагIухарий моттига хъал аттачахъа доаккхарг-да тока оагIув тоаяро.

«Сай юртара хъал тохкаш оамал я са массахана. Тока болхлош къахъега эттача, сиха цига дIаваха, царна эшаш дола гIо де се кийча волга дIахайтар

аз, - дийцар Йоккхача Ачалкхе вахача Дзейтанъкъан Адама. - ЧоагIа дега тоам хилар, цар балхага хъожаш. Шоай болх сабаре, боагIача боараме, бехтокхаме дIахъош боаккаш, хам баь варгвоаца къахъегамхой ба уж. Гуш дар, шоаш леладеча хIаманца цар лерхIам болга, хIаьта из эггара керттредар ма дий».

«Къилбаседа Кавказа россеташа» ГIалгIайчен дешархой Iомабу токах лоралуш хила

Муса Алоев

«Къилбаседа Кавказа россетий» - «Ингушэнерго» говзанчаша дешар дIадихъар МагIалбик-Шахъара №20 йолча ишколе. Энергетикаша дийцар берашта; тока саьргаш долхача моттигашта юхе цIераш ювза, фецара бIехалаш оала ловзараш де йиш йоацилга; иштта царна юхе чкъаьрий лувца бокъо луш цахилараш; нага-

хъа тока саьрг лотабенна моттиг хилча, из цIи хица йоае йиш йоацилга; трансформаторни подстанцей доазон тIа вала йиш йоацилга; деха дола токаца леладу гIирсаш леладе йиш йоацилга; Iобежа тока саьрг уллача моттига 10 метр кIезигагIа гаргаваха йиш йоацилга, иштта кхьдараш а.

Къаьстта дийцар «Кхерамзлен селфи» яхача темах дола къамаьл, из доагIаш дар техни-

чески моттигашта юхе сурташ дахара тIера долча берашта. Урок йистеьнначул тIехьарIа, дешархошта токах лорабалара керттара бокъонаш тIайола каьхаташ делар.

«Токах лорабала Iомабу дешар - «Россетий» компане бахархошца дIахъош йола программа. ХIанз салаIа аьрки цIахийца хиларца, бераш ара дукха лелаш хул. ХIаьта цу хана фийла хилар башха теркалдеш хилац уж. Цудухъа оаха ахкан

ханашка а дутаргдац бераш, терко йоацаш.

Ишкола даькъ тIа аьрки салолаш йола ха дIахъоча берашца ергъа тайп-тайпара виторинаш, лаьрххIа йола хоамий материалаш кийчъергъа», - аьлар «Къилбаседа Кавказа россетий» - «Ингушэнерго» филиала кулгалхочун декхараш кхоачашдеш волча ТIоаршхой Рамзана.

Найна метта ганз

Галгъай Республикан къаман библиотеке, «Берашта дола ховли-довзалеш» яха книжка довзийтар

Газданаькъан Ахмад

Галгъайчен Къаман библиотеке Овшанаькъан Мусас язды «Берашта дола ховли-довзалеш» яха книжка довзийтар, из арахийцад галгъай а эрсий а шин меттала Галгъайчен культуран Министерствос. Из сурташца хоза кийчдаь книжка арахецаш къахыйгар Россе цихезача артисткай Йовлой К.А. церагъча халкъа кхоллама цено, шийна хьалхашка декхар а оттадаь: галгъай халкъа паччахьалкхен 100 шу дузаш хиларга.

«Овшанаькъан Муса цихеза галгъай мехктокхамхо, йозонхо вар, ший вахар цо хетадир ший къаман культуран тлехъале тахкара, лораяра. Дукхача шерашка цо гулдир, тоадир галгъай багахбувцама ховли-довзалеш, иштта хьакхеллар кердадараш. «Берашта дола ховли-довзалеш» массехк даькъа дийкъа да тематически оаглонга диллача: дезала юкьера гулакхаш, лалам, кхачан продукташ, цагъара болх, хьайбай дуне, иштта кхыдараш. Книжка тла да, къаман вахара говзал, хьакъшал гойташ дола галгъай кицаш, клоанолгаш.

Тхо дег чура тешаш да, Овшанаькъан Мусай книжка галгъай мотт Юмабара, цун культура, ладаташ лорадара доккха даькъа юкьехьош хиларах. Из эшаш да багахбувцама даькъ тла къахьегаш болча говзанчашта санна, галгъай халкъа ховли-довзалеш, оаламаш ха безам барашта а», – аьлар «Сердало» газетага цу тамашийнача дикача проекта кулгалхочо, Галгъайчен халкъа кхоллама цен кулгалхочо, республикан культуран цихезача болхлохо Котанаькъан Марема.

Этнограф, йозонхо, мех-

ктохамхо Овшанаькъан Муса укх дунен тлара длавахар дий шу хьалха. Ший книжка дладолалуш, Ахмада Мусас язду, шийна из гу, ховли-довзалеш гулдаь хиларал совгъа, берашта – кхувш йоагъача тлехъенна дола кулгал санна. Атта дешалуча кепара цу книжка тла даьча йозонаша, оаламаша, кицаша таро хулийтаргъа къонача дешархой гонахъара дуне довза, шоашта ховш дар дегъадоаладе. Цул совгъа, цу тла го йиш я халкъа вахаре йицдургойоацаш йиса моттигаш.

«Хлама довзара оаглонга диллача, лоархъаме да, хиннар а долаш дар а вланий довзийташ духьалъоттадеш хилар. «Берашта дола ховли-довзалеш» яха книжка лаьрхъа да берашта, ондаргашта, бакъда со тешаш ва из боккхийчарна а накъадоалаш хурхиларах, дукхагъча даькъе галгъай мотт хьехарашта, – аьнна язду Овшанаькъан Мусас. – Бакъда моллагъчо из дешарах, шийна пайда бола, галгъай меттах, культурах, ладатех, лаламах, галгъай къаман вахарах йола оагъув цунна кораергъа цу тлара. Шоана пайдана а беркате а хилда ер книжка. Безаш хила шоай галгъай мотт, ер дуне!»

Галгъайчен йозонхой Союза кулгалхо Ноакастхой Хаваж ва из книжка дийша тоадаьр а цунна таржам даьра, цо белгалдир; галгъай мотт дика ховш вар Ахмада Муса, аьнна.

«Цо ше мел вах гулдир диценна, наггахъа мара хозаш доаца къанара галгъай дешаш, оаламаш. Цу хламо къаьстта новкъостал дир цунна, книжка яз деш. Шийна из мотт дика ховш хиларга хьежжа, лоархъаме оаглонаш атта длаала йиш йолча оагъорахъа йоахар цо, оалаш долча деша маан

дикагъа кхетадергдолаш».

Ноакастхой Хаважа яхачо, из книжка дешархоша дика хеташ тлаэцаргда, моллагъа ха яьнна из саг хиларах. Цо таро лу, галгъай мотт дегъабоалабе, из лорабе; иштта эрсий мотт ховча наха а галгъай къаман культура дикагъа йовзийт цо.

Бакъда цу гулакха Ноакастхой Хаважа а, из техка хиларца, ший даькъа юкьедаьхь, «Берашта дола ховли-довзалеш» яхача книжка тла цун цли латташ хиларца.

Овшанаькъан Мусас яздыача книжкан юкье доккха даькъа дера начлал долча литератора, Галгъай халкъа кхоллама цен методист хиннача Йовлой Илеза. Цо, уйла тлаьохийташ, из йозув дийша хиларо, цу тлара маан клоарга довзаш хиларо лоархъаме даькъа длаьаьцар цу проекте.

Илеза клоаргга галгъай мотт ховш хиларо, ший тайпара оалача деша клоаргал йолаш хилар из. Книжка редактор хиларах тарра, цо шийна тлабилла болх дикал лакха йолаш бир.

Белгалдаккха деза, из хоза кийчдаь Дона-тларча-Ростове арадаккха книжка мах болаш да искусства кхоллам санна, из начлал долча суртанча баь болх хиларах.

Газданаькъан Зина, Галгъайчен халкъа кхоллама цен суртанча-иллюстратор я, цо хоза сурташ хьакхеллар А.И. Воскобойникова баь болх длахо длакхоачашбеш. Цар геттара безам тлабодаш дир книжка, галгъай халкъа къаман культура ма ярра гойташ, из дешачунга кхоачийташ, болх ба цу тла баьр.

Овшанаькъан Мусай книжка довзийташ хиннача дийнахъа, дукха бар къаман библиотеке баьхка хиннараш, уж бар шоай къаман культура, галгъай мотт безараш – культуран болхлоь, литературан

даькъа викалаш, автора гаргара нах.

Кхетаче хьаеллаш, Галгъай Республикан къаман библиотеке кулгалхочун глончас Малсаганаькъан Лидас гулбеннарашка моаршал хаьттар. Цо белгалдир; галгъай мотт, вай культура лорае еза тлехъа тладоагъача ноахала, аьнна.

Галгъайчен культуран министра глонча йолча Куртой Маккас дийцар мехка культуран Министерствон издательски проекташ кхоачашьеш хиларах; белгалдир, «Берашта дола ховли-довзалеш» яха, иштта кхыдола книжкаш кепатеа арадалар, галгъай ноахала культурни тлехъале йитара даькъе лоархъаме хилар.

Овшанаькъан Мусай книжка арахецаш, Галгъайчен халкъа кхоллама цагъа баьча балхах дийцар проекта кулгал деш хиннача Котанаькъан Марема.

«Берашта дола ховли-довзалеш» яха книжка ший тайпара къахыйга да, цун клоаргал ца хайча яргъаьцар цу тла болх беча наха. Котанаькъан Марема белгалдир, галгъай мотт, къаман цъоагъо лораяр лоархъамегъа дола декхар да, Овшанаькъан Мусай книжка арадаларо из хаттар кхоачашдара доккха даькъа юкье а даьхь.

Редактор а таржамхо а волча Ноакастхой Хаважа гулбеннарашта дийцар, книжка чулоацамах а шийна цох хийтаточо. Иштта цу тла болх бечана хьалхашка нийслуш хиннача, галгъай мотт дикагъа кхетабайтара юкьедаха дезаш хиннача хьале а дийцар цо.

Презентаце берригача доакъашхоша белгалдеш хиннар дар, къаман ладаташ, культура, мотт цъана хетта латташ хилар а, уж лораде дезаш хилар а. Вай тахан дахаш хилара, вай къам долаш хилара кийле я из, цо таро хулийт воайла найна меттала къамаьл де, тлехъа тладоагъача ноахалашта из мах бола ганз длакховдае.

Тухан галгъай мотт бувцараш клезига хилар ца хьоахадича нийса хургдаьцар. Кхетаде дезар да, мотт ца хилча кхы мел дола къаман ладаташ, культура, эздий гулакхаш хургдоацилга. Цудухъа чоагъде деза меттацара хьал.

Хьамсара галгъай мотт лорабара, из биццабара, вахаре дукхагъа бувца беа из. Ценьюкье ший дезалца, чурара ваьлча, наха юкье волаш, дикан тла, вон тла из бувцаш хила беа. Галгъай мотт лорабар, вай юкъара декхар да. Цъана хилча мара вайна могаргдац из декхар кхоачашде.

Овшанаькъан Мусас арадаккха книжка тахан эшаш хилар гойтар къаман библиотеке хиннача кагирхоша Хучбаранаькъан Фатимас, Мухьмада. Цар боккхача безамца дийцар ховли-довзалеш, уж дар книжка автора ше гулдаь, боккхагъчаргара хьахеза дувцараш.

Овшанаькъан Мусайна карагъаьнначоа лакха мах оттабир халкъа йозонхочо Дидиганаькъан Раисас, цо дийцар гулбеннарашта шийна цу сагах дагадоагъаш хиннар, цун дика оамалаш, шийна ховш дар кхычунца декъара из даим кийча хилар белгал а деш.

«Берашта дола ховли-довзалеш» яхача книжкан презентаци еча ена хилар; цихезача этнограф, йозонхочун Овшанаькъан Мусай йол Марет, цун вилий-йол лийшат, цар длайхача дешашца вийцар да, даь-да. Цар дувцаро дог тохадолийташ йола моттиг оттайир, диканца Овшанаькъан Муса дагавохийташ.

Иштта цар белгалдир, цъадола ховли-довзалеш дувцаш, цагъарчарца дагавоалаш цо ха длаьхора, яхаш. Шоайла ховли-довзалеш дагаухаш, царна жоп лохаш, ха длаьхьош хиннай цар.

Мусай Марета, лийшата белгалдир, Овшанаькъан Муса, ший дезал безаш, цар йоаххо еш, цар вахар дикагъа де гертташ, хиннилга. Цо ший балха тла берашта новкъостал дора, уж хьакъале хилийта гертташ, цар длахо уйла ергийлаш дешаш дагаухийташ.

Веший вола Овшанаькъан Мухьмад-Башира баркал аьлар культуран Министерствон, халкъа кхоллама цен болх-лошта, цу тайпара эшаш дола книжка арахецаш новкъостал дарах, хлаьта къаман библиотека болхлошта – из кхетаче влшагъийолларах.

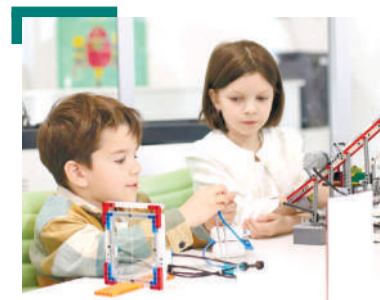
Галгъайчен кергтерча къаман библиотеке болхлоша баьча балха лакха мах оттабир цо.

Галгъай паччахьалкхен 100 шу дизара ха гаргагъарташ, «Берашта дола ховли-довзалеш» яха книжка арадалар доккха совгъат да. Цо хьагойт, галгъай культуран тлехъале лораяра беш бола болх дукха болга.

Овшанаькъан Мусай къахьегам дика новкъостал да Галгъай паччахьалкхен цайна кийчъаьча программанна юкьедагъаш, тешшаме из накъадаргда вай тлехъе ший хьамсара мохк безаш, цун истори, культура езаш хьалкхееча.

Берий технопарке инженерни цѡхецар хургда

Гаьгенаькъан Марина

ХьатIабоагIача бетта юкье, хоамий даькъ тIара болх безарашта, бIарчча кийчон оагIув дIахьоргья «Кванториум» яхача берий технопарке. Инженерни цѡхецар лаьрхIа да 8 шергара 17 шерга кхаччалца ха яьннача берашта, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цигарча зарбан болх лелабераша.

«Шин кIира дIахьоргIолча хана чудаагIаш да, цу дешара даькъ тIа ворхI тайпара цхьанкхетараш дIадахьар. Робоквантум яха кружок дика хургья хIанз мара программироване болх дIаболабеш боацарашта. ИТ-квантум - из компьютерий программаш Iомаш барий аргIанара гIа ба.

Аэроквантуме берашта дувцаргда деррига а квадрокоптерах лаьца. Цул совгIа, царна довзаргда электрониках еш йолча программированех, хайтеках (3D-моделированех), ингалсий меттах, жIакех.

ГалгIайчен студенташ - исторически брейн-ринга доакъашхой

Гаьгенаькъан Марина

ГалгIайчен студенташ хьедар, шоашта къаман истори мишта довз, брейн-ринг яхача хьакъалерча ловзаре дакъа лоацаш, яхаш, дийцар «Сердало» газета-

га кагирхой политикан, туризма Министерствон зарбан болх лелабеча Пулой Аминас.

«ЛоIамхой лоадама центра, иштта ГалгIайчен кагирхой цхьанкхетарий

цIенна дагадохарах, безам тIабодаш дIахьош хиннача кхетаче вIашагIкхийтар беррига студенташ. Берашта новкъа дацар шоаш тайпайтарча ханара хилар, царгойтар шоай къамах, культурах, гIалгIай Iадатех лаьца

шоашта ховр», - аьлар цига хиннараша.

ЛоIамхой лоадама центра кулгалхочун ГIончас Гоамакортанаькъан Мустафас яхачох, кагирхошта юкье цу тайпара болх дегIабоагIаш латт.

Дешархой бахар, «Росси» яхача Халкъашта юкьерча гойтаме-кхетаче

Гаьгенаькъан Марина

ГалгIайчен дешархой таро хилар; Москве дIахьош йолча «Росси» яхача гойтаме-кхетаче хила, яхаш, дийцар «Сердало» газетага Долакорча №25 йолча юкьерча ишкола болхлоша.

«Цига хиларах, «Хьалхарчар Болама» хьинар дарашта дегIаахара эшаргIола таронаш яйзар. Уж хилар 48 фусаме, дукхача къамий культураш яйзар боккхагIа болча дешархошта, иштта нах а байзар», - аьлар тхога хоам баьчо.

Долакоара №25 йолча ишкола 11-ча класса дешархошо Савьмурзанькъан Асхьаба яхачох, Москве вахарах дукха дика вахара хьалаш а дайзар цунна, шийна дагадоаллар кхоачашдара керда низ чу а белар.

Славяний йоазон, культуран Ди белгалдир

Гаьгенаькъан Марина

Йоазон лоархIам боккха ба цивилизаци дегIаяра даькъ тIа. Славяний йоазон, культуран Ди дездеш, Долакорча №25 йолча юкьерча ишкола дешархоша, ший

тайпара безам тIабодаш, кхетаче кийчъьяр, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цу дешара моттиге.

«Из лоархIаме а дегIагIоз яхьа а кхетаче яр, дешархошта дагабехар Кирилл, Мефо-

дий. Кириллица хьакхоллара мах баь варгвоаца дика царгара хьадоагIаш да. Алапат хиларах, славяний юкьара культура, Iилма дегIадера.

Кириллица хьакхолларах лаьца хиннача фильмага хьедачул тIехьагIа, бе-

рашта хьаэца дукха хIама хилар, хьалхарча аргIагIа - йоазув оттар мишта хиннад, цу юкье дукха тIемаш хилар бахьан долаш; толамаш а эшамаш а маалой-татрий ординга, кхьдола бахьанаш дайзар», - аьлар хоамо.

ГалгIайче хьакхайкабир, «Земски хьехархо» яхача программe дакъа лаьцараш

ГIазданаькъан Ахьмад

ГалгIай мехка белгалбаьхар, «Земски хьехархо» яхача программан юкье котбаьннараш. Юрташка болх бе раьза хиннача ялх хьехархочунна, цкъара луш дола ахча хьаэца бокьо елар.

«Мехка хьехархочун ийи яьсса моттиг яр Юкьерча Ачалкхерча №15 йолча юкьерча ишколе, Заьзгакьонгий-Юртарча №26 йолча юкьерча ишколе, Вежарий-Юртарча №10 йолча ишколе, Эккажкьонгий-Юртарча №4 йолча ишколе, кхо моттиг ингалсий мотт хьехара яр Южнерча №28 йолча юкьерча ишколе, Вежарий-Юрта №10 йолча юкьерча ишколе, Долакха-Юртарча №3 йолча юкьерча ишколе, иштта эрсий меттеи литературани цхьа моттиг яр Эбарга-Юртарча №5 йолча юкьерча ишколе. Верригаш яхе дакъа лоацаш вар 13 саг. Котбаьннарашца карарча хана каьхаташ оттадеш да.

Хьехархой шин моттигаца ювзаенна: Заьзгакьонгий-Юрта №26 йолча юкьерча ишколе, Эккажкьонгий-Юртарча №4 йолча юкьерча ишколе – математик харжара цхьаькха яхь кхайкаьый», - аьлар «Сердало» газетага ГалгIайчен дешара, Илман Министерстве.

«Земски хьехархо» яха программа лаьрхIа я; юрташка, Россе йоккха йоацача шахьарашка болх беш бола хьехархой хьаллацара, из мехка дешара Министерствос дешарах юкьеяькхай.

Цун маIан - дешара даькъ тIа лакха балха говзал йола хьехархой хилийтар, гаьнарча мехкашара дешара хьал тоадар.

ГалгIайчера оазархо «XXI бIаьшерен литературан тIехьале» яхача преме лауреат хилар

ГIазданаькъан Ахьмад

яхача издательство ийиха.

Санкт-Петербурге кхетаче хилар, «XXI бIаьшерен литературан тIехьале» яха совгIаташ делар котбаьннарашца, цу юкье яр галгIай поэтесса Малсаганаькъан Iайшет. Из цига яхар, «Ийи»

Малсаганаькъан Iайшет дика литературан, юкьарлон болх дIахьош я, цо доккха дакъа юкье хьу поэтически болама, эрсий мотт дегIабоалабеш», - аьлар «Сердало» газетага «Ийи» яхача изда-

тельствон кулгалхочо Ларина Татьянас.

ГалгIайчера енача поэтессайна елар «XXI бIаьшерен литературан тIехьале» яхача литературни преме Гран-при лауреата орден, «Поэтически болам дегIабоалабах» хьаракаш,

«БIаьшерен оазаш» яхача яхьан «Поэзи» яхача даькъе шоллагIча степенла лауреат, «Эрсий литературни Iадаташ лорадарах» цIи хеза сув хиннача ОльгаIа цIераIа майдилг, иштта Гиппиус Зинаид IераIа «Кхоллама хьинар» яха медаль.

Культуран Министерствос 2023 шера баьча балхах дийцар

Гаьгенаькъан Марина

ГалгIай Республикан культуран Министерствон болхлой кхетаче хилар, Магас-Шахьара культуран дегIаахара Центре. Цига дийцар дIадахача 2023 шера карагIдаьннараш, яхаш, хоам бу «Сердало» газетага цу моттигера.

«Цига дакъа лоацаш бар ГалгIай Халкъа Гуллама, мехка Кулгалхочун администраце, Паччахьалкхен викалш. Доклад ешаш, культуран министра гIончас Куртой Маккас дийцар дIадахача шера шой хиннача то-

ламах. Дукха болх дIабихьаб «Дешархошта - культура», «Пушкински карта» яха проекташ кхоачашьеш.

Маккас яхачох, лоархIаме да цу балха юкье заIапхошца кхьаьегар. 460 кхетаче дIайихьар могаш доацача берашца; цу юкье спектаклаш, концерташ, салоIа сайренаш а йолаш. Цул совгIа, аьлар докладеш хинначо, культуран 40 болхлочунна паччахьалкхен совгIаташ деннад. Къаьстга терко лоаттаьый, республикан дешара моттигашка дийша баьнначул тIехьаIа, мехка лакхарча дешара кхоллама вузашка дешаш барашта», - аьлар къа-

маьл даьчо.

Кастлуш, хьагIадоагIача массехк шера, йолаш йолча Паччахьалкхен филармоне, 4 театрах кхьанне шой доалахьара гIишлош хилара хаттар кхоачашде деза, моттигашка материально-технически Iалашон кхоачам цахилара терко тIаьхийта еза, иштта кхоллама тоабай кхьича моттигашка дIаюха лелара болх дегIабоалабе беза, аьнна, белгалдир.

Ший балхах дийцар историко-культурни, художественни тIехьален отдела кулгалхочо Куштанаькъан Луизас. Цун болх бувзабена ба, дукхагIча даькъе, му-

зейшцарча балха дикал лакхьарца.

Хала дале а, цунца цхьана накъадоалаш хилар архивни материал гульяр. Иштта дIадахача шера, Iаьдало терко лоаттайир, кхувш боагIарашта Даьхенцара безам совбоаккхаш кхетам балара, лаьрхIача операце дакъа лоацаш болча бIухой дезалашца болх дIабахьара.

Белгалду, дукхача хана денз, сатийсад ГалгIайчен бахархоша, бIарашта хIама ца гуш долча берашта 3D хIамах хьокхалуш йола галерей, гаьнарча юрташка культура цIенеш хьалдарга.

Мишта салаҫа лерхӀ аьрки?

Берашта шоашта хетар

Гарчакханакъсан Сали

Ишколашкара дешара шу чакхдаьннад. Дукхаҫа дола бераш, экзаменаш яла еза-рашкара дӀайиккхача, салаҫа кийчлуш да. Хларане хьалхе а уйла яь хул, ше ахка дӀа мишта хьоргда, фу деш хургава, мича гӀоргва. Дуккхача даькье берий салаҫар цар даьх-наьнах тийша хул, хлана аьлча уж да берий ахкан ха вӀаштӀехьаяккха езар, дешара шера дегӀа хинна хало, эшам боагӀлача боараме мѣтаоттабергбар де дезар. Бакьда массане а уйла йиц, берашка мишта салоҫийтаргда яхача деша. Царна мотт, бер деша а ца ухаш, цӀагӀа хилча а кхоачам ба, из да цун салаҫар. Из нийса дац аьнна хет сона. Хлара дийнахьа итт-шийтта шера шийна гуш долча, цьхан апарак лелача вахаро салоҫам бац берашта, царна кӀордаду цу тайпара вахар а хьал а.

ДӀауйла ел оашош, итт шера цьхан суртага хьешаш хилча, кӀордадергдечий? ЦӀа, ков, урам, хлара дийнахьа гуш бола нах, юрта лелаш дӀакхухьа дӀаьха денош. Сагото хеталу, кхьметтел царех дувцача хана а. Цудухьа берашта сакьердаме хургда, эргадаьккхар, кердадар гойта деза, ахкан замалахьа цар цӀагӀа йоаккхача хана. Цу тайпарча моттигаша кертага а, дегӀа а, дерригача дегӀага а салоҫийт. Новкьа хургдацар аьнна хет сона, цар буа кхача а эргабаьккхача, уж цӀагӀа болча хана, царна дукхагӀа чам хургдабар фуд а хайна. Масала, дукхагӀа долча бераша салоҫа ха ювзаю шашлыкаца, е, аргада вай, детгача дулха овца. Царна дезаш хилча, кхь бетта цьша-шозза из де дукха хала хургдац аьнна хет сона, е цох кьий а лургвац. Тхо зӀамига долча хана, ахкан дӀайхача дийнахьа, делкьел тӀехьагӀа, хий дикка мелденнача хана, юкьерча кагийча наха Шолжа тӀа е Наьсар тӀа кхувлар. Сарахьа хи тӀа дугаргдолга хайча, бӀарчча дийнахьа цунца уйла йолаш дахар тхо. Цига берашца ловза а лувча а таро хулар. Цу хана Шолж а Наьсар а, хланз санна кӀезига ца доагӀаш, бердаш дӀиза доагӀар, цена а хулар.

Цьхаболча боккхагӀчар ахкан ханага хьешаш лоаттаду коактарга балхаш, бешамаш дӀаер, бераш ишколера цӀахийцача дергдолаш. Цар кхета ца деш санна хет сона, дика дешача бера мел йоккха хало хул, дешара программо дӀадеххача тайпара, илмаш юмадеш. Вай фухха дувце а, таханара дешара программа, берашта хьалхашка латта декхараш аттагӀчарех дац. Из бахьан долаш, аьрки бераш «дукьа докка» мегаргдац, цул совгӀа, цар ханага хьешача дегӀа хало еш дола балхаш кьабстта а дайта мегаргдац царга. Нийслу ноаноша цӀагӀа тоадара балхаш

деш, йиҫигашка новкьостал дайташ. Цу хана царга ийдайт маьнгеш, диванаш, ишкапаш, лакхача лоамешта тӀабувлийт, еза ведараш хьалтиййит, кӀиращца а басарашца а болх байт. Юххера, ахка чакхдаьнна, ишколе хьедеча, бер хийкка говр е дукьабаллабаь уст санна, сов цӀоагӀа кӀаьдденна когаш текхадеш лел. Нагахьа санна бераш унахцӀена, бӀарчча дешара шера могаш хийийта безам бале, цун дегӀа, аьрки лертгӀа салаҫийтарца, цӀоагӀде деза. Со ала валлац, бер ший мукьагӀа дита деза, ший безам бар хьа а деш леларгдолаш. Из а салаҫар дац. Хьалххе а уйла е еза цунна тоам хургдабар малагӀа да яхача деша. Цьхаболча даьша-ноаноша бераш салаҫара лагерашка, ишколашка вӀашагӀехьакхача ахкан майдашка ухийт. Бакьда цу балхо а деррига бераш чулоац ала йиш яц. Юхедисараш ноанахой болча, даь-нана йолча долх, амма дукхагӀдараш цӀагӀа дус.

Фу хет-те берашта шоашта, аьрки салаҫарах? Дешара шу, цу хьакъехьа язъийтача «Мишта салоҫаргда аз аьрки?» яхача сочиненеца, чакхдаьккхар аз укх шера цьхайолча классашка. Мишта салаҫар дезаш хул вай юрташкара бераш – цох дувцаргда вай дӀахо. ЦӀагӀа дусаца бераша фу ду дика дийцад ший сочинене тӀа Сурхо тӀарча ийс шера дешача ишколан 7-ча классе ваьгӀача Оалхазаранакъсан Ахьмада. Цо йоах: «Со дас 5 сахьат даьлча хьалгӀоттаву, йуйран ламаз де. Сай ламаз дийя, йовуж со. ТӀаккха хлама даа вода. Нанас йеш волча фусаме уборка е оал сога. Сай маьнги нийсбу аз, цул тӀехьагӀа лаьтта яда хламаш хьагулгью, нув хьокх. КӀаьнкашца футболлах ловза ара вода со. Массакхана вороташка оттаву со, цу моттиге дика латтандаь. Тхоай хлама хулача нахаца лоам вода; шашлык диэ, цигарча хи чу лувч. ХьунагӀа бӀараш даха долх тхо».

Хланз вайна дайра, гӀалгӀай бераша ахкан хана доахаш дола денош мишта хул. Вешта, бӀараш даха-м ахка чакхдоалаш мара вӀаштӀехьадаргдац цар, цу хана а хул уж деррига кулгаш йаьрждеш.

Лоамашка дахарах, гӀалашка,

вӀовнашка, ширача юрташка, тайпан овла хьаболоабеннача моттигашка хьажарах а, тоам хул берашта. Цунца цьхана кьаман вахар, нийслуш хинна халонаш, культура, ладаташ довз иштта еш йолча экскурсешка. Цьха хлама тӀатоха безам бар са укхача. Лоаме цӀенъеш шоашта тӀехьа нах леларгбоацаш, шоаш йийна моттиг цӀена лоаттае еза дешархоша. Цьбаза нийслуш да морожни йиа каьхата пела, конфеташ е мандаринаш чухьа килӀенка тӀормиг Йоххосаш, цу хламаех лоравала веза лоамашка ваха дешархо, кьабстта а лоравала веза цӀерах, йалам а лорадеш деза цох.

Ахканца ювзаенна ший мел йола уйлаш хьаювца хьешай Муцолганакъсан Хади а. Иштта дувц цо: «Хлара шера тхо, тхоай дезалца, лоамашка ух. Хланз а даха мег тхо. Цьхабакьда ахкан каникулаш хьатӀакхачьаца сай даь-нана йолча а наьн-нана йолча а яха лаьрхӀа я со. Са наьн-нана кхьича юрта ях, цудухьа цу юрта гобаккха а йаламга хьаж а безам ба. Цар юрта хоза, доккха хий да, шучанца цига даха аьнна дагалаьца да тхо. Дика тхоашта даа хлама кийчдаь, юврӀа ийца, цу хи тӀа гӀоргда тхо. Бургац а хьаьца мег оаха. Хлама дӀа диза даьлча, бургацах ловзаргда. Салаҫа даьлча, сарахьа цӀадоагӀаргда.

Аьрки иштта гувна босен тӀа гӀоргья, сай гаргарча йиҫигашца. Цигара мангала комараш гульергья оаха. Цьхабакьда ахка дӀайха да, цудухьа каст-каста лувча ухаргда тхо йишийца. Ахка чакхдоалаш базар тӀа гӀоргда цӀагӀарчарца; ишколе долхаш хламаш эца, аьнна. Иштта цӀагӀа ягӀа хана, книжкаш деша лаьрхӀа я со, телефона чура дешаргда аз уж. Цу тайпара салаҫа мег аз аьрки».

Хадеяраш санна уйлаш йолаш я цунца цьхан классе ягӀа Центлиганаькьанн Ясмина, Овшанакъсан Хадижа, кхьбараш.

ЦӀагӀа йоаккхача хана, дицде мегаргдац дешар, ишкол, илмаш, исбахьален литература. Лакхе Хаде аьннача беса, сакьердама, хлама довзара ший ханарча берашта яздаь книжкаш деша мегаргда. ГӀалгӀай исбахьален литературе а долаш да

цу тайпара йоазош. Масала, из йиҫиг дешаш йолча 7-ча классе дагӀача берашта сакьердаме хургда аьнна хет сона, Заьзгакьонгий Бахьаудина «Турпала вахарцара ийс ди», Дахкилганакъсан Ибрахима яздаь «Кукке денал», «Берд», «Шутар»; Ведажанакъсан Ахьмада «Шолжа-Юртарга Гапур», Чакхенаькьан Саида «Энвер», Пхьилекьонгий Махьмад-Саида «Матрос», Шаденаькьан Султана «Йиҫай денал», «Даде дувцараш», Гаьгенаькьан Гирихана «Хоза моза», хьыдараш. Цу тайпара сакьердаме книжкаш дукха да эрсий меттала а.

Цьхадолча берашта салоҫам хул, шоай доттагӀашца йоаккхача ханах. Цу тайпарча берашта юкье ва Хачубаранакъсан Ювсап. Деш вай цо даь йоазув: «Тхо, тхоай доттагӀашца хьагулденна, сакьерда гӀоргда Магасе. Цул тӀехьагӀа со сай наьна йиша йолча гӀоргва, цьха кӀира даккха. Аьтинга бутт хьатӀакхачьаца, тха дезал а даьвеший дезал а, цьхана салаҫа гӀоргда, масала, лоам, форда тӀа. Со ваь ди хьатӀакхоачача хана, сои са нанеи Шолжа-ГӀалий тӀа гӀоргда.

Тов бутт тӀакхоачаш, тхо ишколе кхакхьа барзкьаш эца гӀоргда; иштта эцаргда тетрадаш, ручкаш, кьоаламаш. Лийнекаш а эцаргья».

Ювсапа тайпан йиша Хачубаранакъсан Танзила а салаҫа кийчлуш я. Цо иштта язду цу

деноех лаьца: «Укх аьрки каникулах, со цӀоагӀа салаҫа йоалл. Ноанахошка гӀо уйлаш йолаш я со. Цул тӀехьагӀа царца хьунагӀа е лоамшка гӀоргда тхо. Царел совгӀа, кхь а цӀагӀа дукха хламаш да са де дезаш. Масала, беша болх бе беза; несийна новкьостал де деза; саг воагӀе а цӀена хургдаш тхоай цӀенош кийчде деза; сомиь беша, коа, кукне цьхалхало е еза. Сарахьо волейболах ловза ара долх тхо. Коа беседка чу чай молаш нах хул, царца а салоҫаргда аз». КӀезига кхьича кепара хийтар сона 8-ча классе вагӀача Муцолганакъсан Адама салаҫарца ювзаенна уйлаш. Хетаргахьа, цунга хьешаш ба болх. Хьож вай цо фу язду: «Бакьдар аьлча, со салаҫа водац, балха отта воалл. Шолжа-ГӀалий тӀа ваха мег, лоамашка ваха мег. Соахка форда тӀа вахавар со, укх шера а ваха мег, салоҫаргдолаш». Адама цьхаьккха хлама хургда а ца оолаш, хила мег йоах. Амма болх-м ше бергболга белггала хьахайтад цо. Болх а тайп-тайпара хул. Цьхадолча бераша болх лоархӀ коа га дӀайогӀарах, даь машин йиларах, йаса доажаде дӀахецарах, гаьнашта хий тохарах. Уж-м сакьердама а хоза-хета а де мегаргдолаш хламаш ма дий. Бакьда Адама ше «балха отта воалл» йоах. Нагахьа санна гӀишлош еча, никь буллача, сангараш белаца оаккхача из балха воде, дегӀа наьна санна хало хургда. Цу тайпара хала балхаш ца дича бакьаьха да.

Цьхаьккха цьха хлама а дар са, юххера а белгалдаккха безам болаш. Кхь бетта цӀахецача хана, ишколе цар мел леладаь тетрадаш дӀалу берашта. Цар тӀа дукха гӀалаташ хул, хьехархоцо тоадаь. Уж гӀалаташ кӀезига юмадича дика хургда бераша, шоаш цӀагӀа долча юкьа. ТӀаккха шаьра а гӀалат доацаш а, язде аьгтув баргбар цар, дешара кердача шера.

Ала лов вай берашка, ахкан ха дӀаяхьа еза, са а лолаш, пайдане хургӀолча тайпара. Иштта из хургӀолаш, царна гӀо де деза цӀагӀарча боккхагӀчар а хьехархоша а.

12 ЛОАРХИАМЕ ШУ

Къам сердалга даккха гийрта саг

Малсаганакъан Зоврбика 130 дизарга

Тарчакханакъан Сали

Тайп-тайпарча ханашка, вай къаман хиннаб, из парглатдаккха, дешара новкъа даккха герташ бола нах. Царна чоагга ловш хиннад, галггай мехкарий а кагий нах а дешара глаберзабе, царга Илмаш Юмадайта, шоай къаман а мехка а накъаболаш уж бахийта. Цу тайпара нах бувцаш хилча, эггара хьалха цийяккха езарех ва Малсаганакъан Кураза Зоврбик. Шахьарашка керт-кертгера урамаш тлемхой а, йоозонхой а, къахьегамхой а цераш лелаш да. Йоозонхошта юкье эггара хьалха еза моттигаш хила езар Малсаганакъан Зоврбикеи Беканакъан Темботеи церашца ювзаенна, цул тлехьагга мара техка яггацар кхыча йоозонхой а Илманхой а цераш.

Къаман яхь йолаш, цун сий хьаллоатгадеш чакхваннав из, ше мел вахача хана. Деррига ше даккхараш 40 мара деце а, бляра ваьнначоа а де агта хурдоаца гулакхаш да цо даьраш. Зоврбик ваь хиннав 1894 шера майтсела бетта 3-ча дийнахий Темирхан-Шуре яхача Селий мехкарча шахьаре, карарча хана Буйнакск оал цох. Деша из Гьанарча Малхбоалехьарча Благовещенск яхача галий тла ваьглав. Да тлема гулакха тла хилар бахьан долаш, мехка тайп-тайпарча моттигашка ваха а нах бовза а бийзаб цун, ше сакхетарг хилча денз; дешарца, Илманца вузавенна хиннав из а цунца цхьана цар деле кхувш хинна вежарий Ибрагим, Гайрбик; йижарий Фатима, Зинаида. Дукхагча дакье цун бахьан хиннад, Кураз ше паччахьа эскара полковник волаш, наха юкье лелаш, нах бовзаш, ший дезалга дешийта герташ хиларх. Зоврбика нана хьан тайпах хиннай дукхаца шерашка лийхар аз, цхьа йоазув дацар из хьоахья. Юххера, «Цихеза галггай» яхача книжкан шоллагча тома тлара, Малсаганакъан Кураз вувдача хьоахадаь корадир сона, из Ужакъанакъан Аькхтамара Лоли хиннай, аьнна. Ишколашка болх беча хьехархошта накъаьргья аьнна хет сона из моттиг.

Нагахьа санна Зоврбика даьча йоозоншка вай хьоже, царна юкье я Илман статьяш, исбахьален кхолламаш, публицистикан статьяш а очеркаш а, литературанца ювзаенна статьяш, рецензеш, багахбувцама йоозош.

Вайна массанена дика ховш да, эггара хьалха галггай йоазув кхеллар Зоврбик хиннилга. Из болх цо даболабаь хиннаб 1921 шера, бокъонца из чакхьаккха хилара белгало хиннай 1923 шера майтсела бетта хьалхарча дийнахьа арадаьнна хинна «Сердало» газет. Цудухьа цу денах лоархл галггай къа-

ман вахаре лоархлеме ши моттиг нийсьенна ди: къаман йоазув хьахилари газет арадалари. Газета балхах лаьца цунна фу хетар, цо из мишта бора дика дийцад, «Малсаганакъан Кураза Зоврбика общественни а литературан а болх» яхача ший йоозон тла, Малсаганакъан Артагга Оарцхос. Цу хьакъехьа цо яздаьд: «...Кураза Зоврбик массаза а вар «Сердало» газетачара бувзам ца хоадабеш, из дезаш, цун болх дика хилча гозвоалаш. Къаьстга теркалдора цо – газета мотт, переводий дикал, дешараша кхетадеш из хилийтар. «Сердало» газета мотт бувцаш, цо яь белгалонаш корайоагга вайна 1929 шерарча цун блокнота тлара. «Юкь-юкье арадувлача кепайоозон декхаш техкача корадоагга вайна цун кертгера оамал кхетам наха юкье боаржабар йолга, иштга керда дешаш кхетадйитилга и. кх. дла. Цудухьа къаьстга а теркалбе беза газета тла бувца мотт».

Ховш ма хиллара, газета оаглонаш тла дукха йоозош хиннад, тахан а да таржама наькъаца галггай меттала даьха. Сона дагадоагга, из болх газета редакце беш а, цох дика лоархлабеш а бар Лаьннакъан Керам-хьажий Мустафа, Пхьилекъонгий Аьдалгире Ахьмад, Котанакъан Саадала Султангири, Чакхенакъан Пегала Ювсап, Хамхой Мусе Мустафа, Тебой Иабзбика Тухан, кхыбараш. Тахан газета оаглонаш тла кепе егта йоозош галггай меттала доахараш ба Батайнакъан Хьавай Кхузанакъан Ингаи. Таржам деча нахах а лоархлеме

дешаш аьнна хиннад Зоврбика. Деш вай уж: «...Переводчикашта тлалаттар а дац агта хлама: царна нийслу влалла вай метта юкье доаца, эрсашта оалаш а дувцаш а агта дола, шаьрдаь эрсий дешаш, къамаьл. Переводчик йоаггача беса перевод е декхарийла ма вий. Сихха болх беш воаллаш, цун е ха а яц, е говзал а тоьац меттаца йоагга керда формаш терминаши увтгае, хлана аьлча из хлама влаштлехьадаккха говзал йолаш а вац, е къаьстга метта хьакъехьара говзал а яц цун...» Лоацца аьлча, Кураза Зоврбика лоархлеме хеташ болх хиннаб таржамхочунбар, бакьда цунга кийча, мотт дика ховш, моллагга чоалхане уйла наьна меттал яккха говзал йолаш хила веза таржамхо – иштга хиннай цун таржамхочох йола уйла. Мотт ца ховш волча сага цаккха наха дезалургдола таржам дергдац.

Зоврбика даь цхьадола йоозош тахан шерра довзаш дац къаман юкье. Царех дукхагга дувцараш ши-кхоь мара дац. Масала, латиний метта ларда тла цо хьакхелла алфавит, оттадаь грамматика а цунцара дошлорга а, цун пьесац. Бакьда чоагга эшаш а долаш, тахан а шоай лоархлеме бовнза кхыдола йоозош а даь хиннад цо. Царех ца да «Газета хлама» яхаш. Тахан а вай теркалде дезаш хламаш да цу тла дувцараш. Карарча хана вайцига хьалъеш латт масе тайпара хьалаш дола йоккхий, дукха мах бола ишколаш. Бакьда деша безам болаш бац цига деша ухарех дукхагбараш. Хьа а ух, чу а ух, деш-Юмадеш хлама

дац. Хьалха, паччахьа заман чухьа, лоамарошка дешийташ хиннадац, яхаш, дувц вай даим. Хланз малав вайга цадешийтар? Вай-воаш да-кх. Цу хьакъехьа дика яздаьд Зоврбика, лакхе хьоахьяча публицистиканна чуйоаггача дукха йоккха йоацача статья тла. Деш вай цунна юкьера цхьа дакьилг: «Дешара гулакха массадолча къамал галггай къам тлехьадиса хилар бакьда. Хьалхарча замалахь, паччахь волча хана, иштга дар, хланз а иштга да. Хьалха-ма къаьнаца лаьдала бехк тлатетта йиш йолаш дар вай, нах сердалонга баьлча, ший моттиг талхар кхерача; хланз ухк сахьатама, лаьдала а замано а «деша» йоах вайга, сердалга довла йоах. Мехка уйланца, мехка кхелаца, мехка бартаца мара чоагглургдац цхьаккха а хлама. Цудухьа, мехкага дла ца кхайкадеш, хьалхагга цунга дла ца хойташ, цхьаккха хлама оттадац хланз латташ долча Советий лаьдало; цудухьа, болх беш болча наьха массане а дакьа хила деза йоах, цу паччахьалкхе лелаярца, цунна эшаш долча хламашта еш йолча кхела юкье.

Цу деша дакьа мишта лоацаргда болх беш вахача сага, дийша из ца хилча, дунен хьисапаш клезига-дукха цунна дайза ца хилча?

Хьуна юкье висача, гла массаза боаккх, хенех даьветталуш волча, баргаш дайнача сага тара ва ца дийша саг...»

Тахан а вай ишколашка даггара дладувцаш латташ да из хлама, бакьда мел дувце а хувцалур, эргадоалар клезига да. Барчча классе урок Юмаь вена 2-3 саг мара хилац, цунга хьежжа да кхы мел дар а.

Палггай багах длабувца мотт гетгара къаьна ба, вай йоазув хьахинна а даьннад бляь шу, бакьда тахан а лерттла из мотт Юмабе магац вайна, галат доацаш йоазув де а магац. Дукха гаьна ваха везац, цунна дола тешал лаха. Тикаш тла, аптекаш тла, кафеш тла хьалдийтга доахкача улгаш тла галаташ долаш язьяьй цар цераш. Диктант е сочинени язье саг Юхайча, цкъаза унзарваргволаш дола сурт гу, хлана аьлча къаман метта сий деш, из Юмабеш бац галггай. Цу хьакъехьа дукха дийцад, дукха яздаьд, влашаггийхкай комиссеш, чакхьяьхай кхетаченаш, атгача даьхад ишколера мотт Юмабу книжкаш... Амма наьна меттаца чам бараш клезига ба. Цу хьакъехьа «Наьна мотт» яха очерк язьяь хиннай Кураза Зоврбика. Тахан из язйича санна да, цо цу тла геттадеш дола дешаш. Царех цхьачарга вай юха а хьежча бакъахьа хетар сона. Масала, Зоврбика йоах: «Хланз школашка эрсий меттал хьехаш мел дола Илмаш галггай меттал даха влалла а хала дац. Из деш латташ да хланз. Хьаштдолчой йиш йолчой клоаргачара дешар Юмаде, из йистедаккха, эрсий

мотт Юморгба, юртгара школа йистеьаккхачул тлехьа кхыча хьа глоргва, бакьда юрта ваха вусаргволча, юртарча боахамаш вахар деш волча сага ший наьна меттал дешар Юмадар массанел пайданегга а аттарга а да. Цу тайпара нах наогабараш ба-кх. Цар шоаш лебеш болча меттал хьехаргда царна арадаргдолаш долча книжкаша а газеташа а цар боахамца эшаш мел дола хараш, хьисапаш... Яз мел ду протокол, постановлени, долла хлама а къама ший меттал даккха дезаш да...»

Хланз а гетгара эсала латт вай мотт Юмабара гулакх. «ЮНЕСКОс» белгалдаьчох, вай мотт а деррига Кавказерча къамий метташ а леш латтача меттаех да, хлана аьлча хлара шу мел доал клезиглуш латт уж Юмадеш бола нах. Иштга хьал этгача хана, паччахьалкхен болхлошта а мугларерча наха а юха дагадоха дезар аьнна хет сона, Зоврбика метта хьакъехьа аьнна дешаш.

Вайнаьха къамашта юкье эггара хьалха наьна метта алфавит оттадаьр из хиннав. Илманхоша язdechа беса, цун алфавитагара масал эцаш, оттадаь хиннад нохчий алфавит. Палггайштеи нохчаштеи юкье эггара хьалха драматически хьисапе йоозош даьр Зоврбик хиннав. Вай деношка а боккха пайда эц, кхувш йолча тлехьенна кхетам луча дакье, цун шин пьесах, уж я «Йо! йодаьри» «Пхьаи». Цар чулоацм бувца безац аьнна хет сона, хлана аьлча вай Сибрера цадаьхкача денз, ара мел дийнача а арадувлача а ишколашта лаьрхлача дешара книжкашта юкьейихьай уж пьесац. Хланз 9-ча классашка Юмаю уж шаккхе.

Палггай метта бокъонаш йовзийташ, из нийса лелабергбола кийле кийчьяьр а Малсаганакъан Зоврбик хиннав. Цу гулакха, шийца галггай-эрсий дошлорг а долаш, грамматика яз а даь, кепе теа хиннад цо 1925 шера. Цун дошлорга юкье да, тахан а вай клезига леладу дешаш, царех да: Цибдар – пиявка, дуруз – ровно, в меру; элакхест – бродяга, проходи-мец; йовла – бездомный, калам – предложение, фраза; керастидар – отрицание, керза – пропасть без пользы, безвременно; клалла – затычка бочки, кран; култ – связка, кипа, охалка; ло-адам – помощь, моака – барда,

мулк – богатство, казна; государственное имущество, хозяйство; рафлаш – кавычки, удар – кисель, хулла – глашатай; хысаб – арифметика, математика, иштта кхыдараш.

Олаш ма хиллара, дешар цааккха а тлехъа дац. Шийна ховр кюаргдеш, дешаш, хъавенав Зоврбик дикка воккха хинначул тлехъага. Из деша этта хиннав Ленинградерча паччахьалкхен университетте, метташ а хламаншца ювзаенна культура а Юмаергйолаш. Тайп-тайпарча балхаш тла хиннав из. Масала, Лоаман республика йолча шерашка, цо кхъахийгад дешара комиссариата керте латташ. Галгай кхъаьстта область хъайича, ший кхъаман дешара кулгал даьд цо. Дахо Илма-тохкама институте кхъаьгаш хиннав. Дикка беркат даьннад цох йоозонхошта а журналисташ хила ловш болча а наха. Йоозонхой цхъанкхетара кулгал деш а «Сердало» газета кергтерча редактора декхараш кхоачашдеш а, хиннав из хынар дола саг.

Лоацна аьлча, кхъаман хьалхалатгача нахах а волаш, цун дешара боарам, культура деглакхувла герташ хъавенав из. Цо дакха лаьцад вай мехка ишколаш хьаеллача, Буро тла хьехархой техникум болх бе йолайолийтача гулакха юкье. Цох мел пайда баьннаб вайна ховш да, кхъаман дикагта мел бола нах деша баьглаб цига, царна юкье хиннав хьехархой, партийни болхлой, йоозонхой, журналисташ хургбараш. Вешта аьлча, кхъаман еррига цу ханара интеллигенци цу техникумера араьнна хиннай. Ишколаш йоаккача Зоврбика лаьцача дакхъах дувцаш, профессора, филологически Илмаи кандидата Дахкилганаькъан Ибрахима яздаьд: «...1923-1926 шерашка Зоврбика шер-шера вшагагхьекар хьехархой курсаш. Масала, 1925 шера духхьал галгай мотт хьеха кийчваь 32 хьехархо вар, 40 саг вар курсашка дешаш. Зоврбика хынарца хлара шера массехк керда школа хьаеллар (Хамха, Галашка, Аьрки-Юрта, Галгай-Юрта...). Школаш яхкар, царна хьехархой кийчбар – уж ший санна лоархламе дар кхоалаглар – дешара литература хилийтар. Этта дацар из. Галгай мотти литературеи хинна ца леш, арифметика, географи, истори... галгай меттала хьеха дезаш дар. Вай берашта хлаьга а ховш бацар эрсий мотт. Зоврбика яздыр берашта а кхийначарна а дола «дешара книжкаш», буквараш...»

Зоврбика, ше кхо ца веш, кхъаьгаш хиннад аьнна хеталу, цунна карагдийнна гулакхаш довза, дагарде эттача. Из хиннав литературни критик, цунна тешал деш я цо язъь рецензеш; эрсий классикий стихашта таржамаш даь хиннад цо, даязбаь хиннав багахбувцам. Царех дукхадараш дайнад, тахан вайга хьа ца кхоачаш. Хлаьга а вай кхъаман вахара кердача заман лостам бенна, керда таронаш, дешарга бода никъ хьабийлла саг ва из.

Кхъонача эскархоша Даьхенцара безам кхебу

Гаьгенаькъан Мартина

Галгайчен кхъона эскархой берий-ондаргий ишкола хынар дарашта юкье 8-ча моттиге ба, берий Даьхенцара безам совбаккхара даьхьош

хиннача кхетачене, шоаш дикача оаггорахьа хьагойтарах, яхаш, дийцар «Сердало» газетага кагирхой цхъанкхетарий цден зарбан болх лелабераша.

«Экспертни комиссена хе-

тачох, кхъонача юкьарлон доакхашхоша шоай мохк дикача оаггорахьа гойтар, Москве даьхьош хинна кхетаче йистейолаш. Программа даьхьош, 24 моттигера венача 240 дешархочоа хьалхашка оттадаь дек-

хар дар, Калашникова автомат вшагагйоллар, цхъаццайолча халонех чакхбалар, тэргегбе говзанч-хьехамга, саг цу ца ваглаш, глетташ йолча аппаратий гойтамга хьажар», – йоах хоамо.

Ци яьлча де дезараш шаьрдеш йола яхьаш даьхьош хилар мугларера болхлой

Коазой Мадина

Ци яьнна хатар хилча, лораде дезараш шаьрдеш йола яхьаш дайихьар МЧС болхлоша Шолжа-Шахьарерча шоай кол-

леджа доазон тла. Маггалбика, Шолжа, Наьсарен кхалешкара цдерца кховсам лоаттабераш хилар цу юкье дакха лоацаш. Из хоам «Сердалога» бир цигарча кхъаьгамхоша.

«Газах, клурах нах калхарбоахараша дагойтар эггара хьалхарча, кергтерча арглагта де дезараш», – белгалдир цар.

Хьалхара моттиг яьккхар

Шолжа кхалерча гарнизона, шоллагта моттиг Наьсарерча № 1 йолча ПСЧ кхьачар, Маггалбика кхалера кхъаьгамхой кхоалагта моттиге нийсбелар.

Хоамий технологеш йоаржаярах, дийцар паччахьалкхен университетте

Газданаькъан Ахьмад

Республикера хоамий технологеш йоаржаяра хетаяь, Илман-довзара конференци дайихьар паччахьалкхен университетте. Физико-мате-

матически факультете хилар из. Илман, дешара, бизнеса оаггонашцарча кердача технологеех дийцар вшагагхьетаре.

«IT оагонцара 13 проект гойтар «Хоамий технологеш

царца дувзаденнараши» яхача кафедра студенташа. Царна юкье яр интернет-тика, Python йола викторина, берий компьютерцара викторина, PDF болх бе эша программаш, иштта кхыдараш а», – дийцар «Сердалога»

Галгай паччахьалкхен университетта зарбан болх лелабераша. Илман конференце шоашта ховр да-хьа эца, кхетам лакхбе эшаш дола цхъаццар кердадараш довза аьттув баьлар студентий.

ГалгIай кьаман турпалхочох, Орцханаькьан Хизарах, болча гойтамга хьажа йиш я

ГIазданаькьан Ахьмад

ГалгIайчен кьам мехкаждаккхара дагалоатта-ма Мемориале бовза йиш я керда гойтам; цо дувц Граждански тIема турпалхочох, цIеча партизанах, виззача Георгиевски кавалерах Орцханаькьан Идига Хизарах.

«Хьажархошта гургья цу исторически сага вахара оагIонаш, тIема даькь тIа цунна карагIдаьннараш. Гойтам дIахьоргба маьтсела бетта 31-ча денга кхаччалца. Кагирхой «Пушкина карта» яхача федеральни программах пайда эцаш, хьажа йиш йолаш ба бувцача гойтамга», - аьлар «Сердало» газетага из болх вIашагIбеллараша.

Орцханаькьан Хизара дошоца язйир ший цIи хьамсарча мехка, гIалгIай кьаман исторен оагIон тIа. Цун денал, майрал дика масал да тIехьа тIадоагIача ноахала.

ЕГЭ, кхоачамбоацар доацаш, дIаяхар

ГIазданаькьан Ахьмад

ЕГЭ дIалуш йола керттера ха дIайолаелар, маьтсела бетта 23-ча дийнахьа; химех, литературах, географех экзаменаш дIалуш. ГалгIайче из дIайихьар технически оагIорахьа кхоачамбоацараш доацаш, цудухьа беррига дешархой шоашта ховш дар хьагойта таро йолаш бар.

Уж Илмаш эзар совгIа волча выпускника хержадар, яхаш, дийцар «Сердало» газетага моттигерча дешара, Илман Министерствос.

ГалгIайчен дешара, Илман Министерствон кулгалхочо Цхьорой Ахьмад-Башира ше тIахьожам бир экзаменаш дIаялара, цун кьамаьл хилар, экзамен дIалуш дакьа лоацаш хиннача паччахьалкхен экзаменационни комиссе кулгалхошца. Цо белгалдир, министрствон, ишта экзамена доакьашхой кьахьегамца ГИА-24 экзаменаш лу кампани дика дIаяха езаш хилар, - аьлар тхога хоам баьчо.

ЕГЭ дIаялара ГалгIайче кийчяь хиннача ялх моттиге, цхьаккха новкьарло йоацаш, кхерамзленна тIалашо яь, из ди дIадиьхар бокьонаш лораераша. ЦаI йола паччахьалкхен экзамен дIалуш, тIахьожаш хилар Росбрнадзора викалаш.

ГалгIай мехко доаккхал ду, А.В.Щусева цIерагIча архитектуран музейца бувзам хиларах

Султиганаькьан Йоакьап

ГалгIайчен гIалаш тахкарах йола программа кхоачашье дагахьа, «АСМ Группа» говзанчаша тахан Москверча А.В. Щусева цIерагIча архитектуран музейца лаьрххIа бола болх дIахьу, яхаш, дий-

цар «Сердало» газетага мехка министерий кабинето.

«Из бувзам хилар бахьан долаш, корадаьд тамашийна архивашкара сурташ, цар хьаелл дIадахача бIаьшерен гIалгIай гIалай исторе керда оагIонаш.

Цхьа бIаь шу хьалха, Л. П.

Семёновс экспедици еча хана, даьха сурташ вай кьаман культуран тIехьаленна боккха мах болаш да», - йоах хоам. Царна юкье я гIалаш ягIа моттиг Вовнушки (1926 шу), иштта Мецхал яха юрт (1927 шу). Илманхоша яхачох, цу тохкамо новкьостал ду, ший тайпар-

ча ГалгIайчен тIехьален хозал кIоаргагIа йовза.

Кьаьнарча сурташа дувц, дIаяхача замах архитектуран гIишлош хьалгьара леладеш хиннарех, из чIоагIа лоархIаьме да дIадахачунца ювзаенна моттигаш тоаеча.

ГIАЛГIАЙ РЕСПУБЛИКА

ЗАКОН

«Дезал, наьнал, даьл а берал а лорадарах долча», ГалгIай Республика Закона 22 а 22¹ а статьяшта хувцаш юкьедахьара хьакьхьа

ТIанийцад
ГалгIай Республика
Халкьа Гуллама

2024 шера маьтсела бетта 23 ди

Статья 1

«Дезал, наьнал, даьл а берал а лорадарах долча», 1999 шера лайчилла бетта 29 дийнахьарча, №27-РЗ йолча ГалгIай Республика Закона (газет «ГалгIайче», 1999 шера оагIой бетта 25 ди; 2003 шера маьтсела бетта 24 ди; 2006 шера тушола бетта 18 ди, бекарга бетта 25 ди; газет «Сердало», 2006 шера аьтинга бетта 6 ди; газет «ГалгIайче», 2007 шера тов бетта 20 ди; 2013 шера аьтинга бетта 15 ди; Официальни бокьон хоам интернет-портал (www.pravo.gov.ru), 2015 шера лайчилла бетта 3 ди, 2018 шера саькура бетта 27 ди; интернет-газет «ГалгIайче», (www.gazetaingush.ru), 2018 шера аьтинга бетта 13 ди; Официальни бокьон хоам интернет-портал (www.pravo.gov.ru), 2021 шера тов бетта 30¹ ди; интернет-газет «ГалгIайче», (www.gazetaingush.ru), 2024 шера бекарга бетта 23 ди) юкьхьо Иобелгалдаь хувцаш:

1) 22 статья:

а) цIи Иобелгалдаь редакция дIаязье:

«Статья 22. Дукха бераш долча дезалашта социальни новкьостал дар»;

б) цхьоалагIа абзац Иобелгалдаь редакция дIаязье:

«Дукха бераш дола дезал ба кхьо с кхь дукхагIа бераш дола дезал, цун статус ха йоацаш отга а сш. Дукха бераш долча дезалашта социальни новкьостал делга кхоачашду, дезале зIамагIдолча, кхийна кхьа берах доккхагIчун 18 шу даллалца с 23 шу даллалца, нагахьа санна очни оалача боараме дешара организацие из дешаш хилча. Дукха бераш даланза долча долча дезалий бокьо я. Иобелгалдаь социальни новкьостал хьаьца.»;

в) бархIагIа абзаца тIехьа тIатохар де Иобелгалдаь чулоацам болча абзацашца:

«тешам лу, бераш Иодарца а царна кхетам баларца а бувзам болаш паччахьалкхен пособи далара;

тешам лу кьахьегам даькье новкьостал дара;

тешам лу, кхьо е кхь дукхагIа бераш Иодарца а царна кхетам баларца а бувзам болаш, ха яларца кхалнаха страховой пенси далар оттадара;

тешам лу, дукха бераш долча даьшта-ноакошта дешар Юмадайтара а царга соьнагIа профессиональни дешар Юмадайтара а, уж лакха дикал йолча кьахьегаш хилийтара;

тешам лу Российски Федерацие доозон тIа, уж мах боацаш музаяшка, культура а салаIара а паркашка гойтамашка чубахара, уж мичахьа бахаш ба банхало а йоацаш, бераш Иодарца а царна кхетам баларца а бувзам болаш Российски Федерацие субъекташка белгалдаьча аргIанца а хьалашца а нийса;

тешам лу фусама хьалаш тоалара га - лоадам бергхиларах»;

2) 22¹ статьяй текст Иобелгалдаь редакция дIаязье:

«Укх Законаца нийса дIалуца социальни новкьосталах бола хоам чуоттабу, паччахьалкхен хоам бара система «ЦаI йолча социальни сфера централизованни цифровой платформе».

Белгалдаь хоам паччахьалкхен хоам бара система «ЦаI йолча социальни сфера централизованни цифровой платформе» чуоттабар а пох пайда эзар а кхоачашду, «Iаччахьалкхен социальни новкьосталах долча», 1999 шера кIимарса бетта 17 дийнахьарча, №178-ФЗ йолча Федеральни законаца нийса».

Белгалдаь хоам паччахьалкхен хоам бара система «ЦаI йолча социальни сфера централизованни цифровой платформе» чуоттабар а пох пайда эзар а кхоачашду, «Iаччахьалкхен социальни новкьосталах долча», 1999 шера кIимарса бетта 17 дийнахьарча, №178-ФЗ йолча Федеральни законаца нийса».

Белгалдаь хоам паччахьалкхен хоам бара система «ЦаI йолча социальни сфера централизованни цифровой платформе» чуоттабар а пох пайда эзар а кхоачашду, «Iаччахьалкхен социальни новкьосталах долча», 1999 шера кIимарса бетта 17 дийнахьарча, №178-ФЗ йолча Федеральни законаца нийса».

Белгалдаь хоам паччахьалкхен хоам бара система «ЦаI йолча социальни сфера централизованни цифровой платформе» чуоттабар а пох пайда эзар а кхоачашду, «Iаччахьалкхен социальни новкьосталах долча», 1999 шера кIимарса бетта 17 дийнахьарча, №178-ФЗ йолча Федеральни законаца нийса».

Белгалдаь хоам паччахьалкхен хоам бара система «ЦаI йолча социальни сфера централизованни цифровой платформе» чуоттабар а пох пайда эзар а кхоачашду, «Iаччахьалкхен социальни новкьосталах долча», 1999 шера кIимарса бетта 17 дийнахьарча, №178-ФЗ йолча Федеральни законаца нийса».

Белгалдаь хоам паччахьалкхен хоам бара система «ЦаI йолча социальни сфера централизованни цифровой платформе» чуоттабар а пох пайда эзар а кхоачашду, «Iаччахьалкхен социальни новкьосталах долча», 1999 шера кIимарса бетта 17 дийнахьарча, №178-ФЗ йолча Федеральни законаца нийса».

Белгалдаь хоам паччахьалкхен хоам бара система «ЦаI йолча социальни сфера централизованни цифровой платформе» чуоттабар а пох пайда эзар а кхоачашду, «Iаччахьалкхен социальни новкьосталах долча», 1999 шера кIимарса бетта 17 дийнахьарча, №178-ФЗ йолча Федеральни законаца нийса».

Белгалдаь хоам паччахьалкхен хоам бара система «ЦаI йолча социальни сфера централизованни цифровой платформе» чуоттабар а пох пайда эзар а кхоачашду, «Iаччахьалкхен социальни новкьосталах долча», 1999 шера кIимарса бетта 17 дийнахьарча, №178-ФЗ йолча Федеральни законаца нийса».

Белгалдаь хоам паччахьалкхен хоам бара система «ЦаI йолча социальни сфера централизованни цифровой платформе» чуоттабар а пох пайда эзар а кхоачашду, «Iаччахьалкхен социальни новкьосталах долча», 1999 шера кIимарса бетта 17 дийнахьарча, №178-ФЗ йолча Федеральни законаца нийса».

Белгалдаь хоам паччахьалкхен хоам бара система «ЦаI йолча социальни сфера централизованни цифровой платформе» чуоттабар а пох пайда эзар а кхоачашду, «Iаччахьалкхен социальни новкьосталах долча», 1999 шера кIимарса бетта 17 дийнахьарча, №178-ФЗ йолча Федеральни законаца нийса».

Белгалдаь хоам паччахьалкхен хоам бара система «ЦаI йолча социальни сфера централизованни цифровой платформе» чуоттабар а пох пайда эзар а кхоачашду, «Iаччахьалкхен социальни новкьосталах долча», 1999 шера кIимарса бетта 17 дийнахьарча, №178-ФЗ йолча Федеральни законаца нийса».

Белгалдаь хоам паччахьалкхен хоам бара система «ЦаI йолча социальни сфера централизованни цифровой платформе» чуоттабар а пох пайда эзар а кхоачашду, «Iаччахьалкхен социальни новкьосталах долча», 1999 шера кIимарса бетта 17 дийнахьарча, №178-ФЗ йолча Федеральни законаца нийса».

Белгалдаь хоам паччахьалкхен хоам бара система «ЦаI йолча социальни сфера централизованни цифровой платформе» чуоттабар а пох пайда эзар а кхоачашду, «Iаччахьалкхен социальни новкьосталах долча», 1999 шера кIимарса бетта 17 дийнахьарча, №178-ФЗ йолча Федеральни законаца нийса».

ГалгIай Республика
Мехка

г. Магас
2024 шера «24» март
№ 23-РЗ

Келаматнаькьан М.М.

Берашка салаийта 50 млн гаргга ахча деннад вай мехко

Коззой Мадина

30 ишколечра майдаша, 3 стационарни лагеро шой болх дІаболабергба, хьатІабоагІача бетта 15-ча дийнахьа. Берашка салаийта аьнна 48,5 млн сом ахча хьакьоастадаьд вай республике.

Из хоам «Сердалога» бир кьахьегамга гІулакхех йолча Министерствон зарбан болх лелабераша. Кердача, хозача куцаца хьаьийш тІаэцаш хургья; лоаман хозача моттиге уллаш йола «Аьрзи» яха лагерь. Лакхера кхоалагІа гІат тоаяьча, хьалхагІа 350 бер хиннача лагере укх шера, бийсаь йоахаш, салолаш хургда 450 бер.

Белгалде деза, цига салолаш кьыча мехкашкара бераш хулаш долга. ХІама дуа моттиг, бассейн, иштта кьыдараш чоагІа хоза тоадаь латт. Ма дарра аьлча, таханарча хано дІадехача тайпара куц эргадькхад лагера. ХІаьта цІенача лоаман феца садоахаш, бІарг ма кхоача долча лоамашта юкье салолаш хинна денш, берашта атта дицлургдарех дац.

Бийсаь йоахаш, бераш Іеш долча кьыча шин лагерера хьал а, дог Іаббалца сакьерда йиш хургйолош, хоза меттадоаладаьд. Шой аргІанара болх лакхача боараме дІабахьа кийчо еш ба ишколашкарча лагерашка а. Ахкан ха берий дегаш безама, сакьердамах хьалдузаш йола ха я.

«Вайнах» яхача НКЦ Краснодарски мехка гІалгІай метта Ди дІадихьар

Султиганькъан Йоакъап

«Вайнах» яхача Краснодарски мехкарча «Къаман культуран центр» оалача юкьарча цьанкхетаро гІалгІай метта Ди дІадихьар, яхаш, дийцар

«Сердало» газетага республикан миннаце.

«Дика кхетаче яр ГІалгІай паччахьалкхен 100-шу дузаш хилара хетаяь, Сочи-Шахьара

кагирхой цІагІа дІайихьар из. Цу хозача кхетачене дакъа лоцаш хилар, Краснодарски мехка дахаш дола гІалгІай бераш. Цар байташ йийшар гІалгІай меттала, массанена езаш йола гІалгІай гимн лекхар», - йоах

хоамо.

Уж мо дола дика гІулакхаш дІаххачьар бахьан да, хІара берший наьна мотт ховш а из безаш хилийтар, Даьхенцара безам совбакхар, гІалгІай метта а къаман культуран а мах хар.

«Ишколера Іалама хьаьхой» яха болам дІабихьар вай мехка

Гаьгенаькъан Мартина

Іаламцара шой кхетама хьал малагІа боараме латт тохкаш хилар, Наьсарерча 8 ишколера дешархой, «Ишколера Іалама хьаьхой» яхача хаттарий ловзар. Из

хоам «Сердалога» бир «Бералла наькъаш» яхача ерригача Россе проекта зарбан болх лелабераша.

«Наьсарерча № 20 йолча ишколе дІадихьар ловзар. Из гІулакх дагадехар яр,

№14 йолча ишкола кулгалхочун гІонча йола Кхоартой Фатима. «Совьяьннача хІамай шоллагІа вахар» яхача темах, проект кийчье езаш яр хІара тоаба хьалххе. Хьоча наькъа лист дІаенна, цунга гІолла кхоачашбир бе-

раша шой болх. Ялх дакъа дар дешархоша цу ловзар чакхдакхча дезаш, хаттараш тайп-тайпара дар», - йоах тхогарча хоамо. Хьалхарча моттиге хилар Наьсарерча № 1 йолча гимназера «Іалама зІанараш» яха тоаба.

ОБЪЯВЛЕНИЯ

Утерянный аттестат серии А №117747, выданный СОШ №1 с. п. Эжакево в 1991 г. на имя Угурчиева Рустама Мусаевича, считать недействительным.

Утерянный аттестат серии Б №9169159, выданный СОШ №20 с. п. Алхасты в 2004 г. на имя Дзангиева Магомеда Гирихановича, считать недействительным.

Утерянный аттестат №00624008768146 об основном образовании, выданный школа №1 «Гимназия г. Карабулак» в 2022 г. на имя Цечоева Ибрагима Руслановича, считать недействительным.

сердало

Учредители: Правительство Республики Ингушетия и ГАУ «Общенациональная газета «Сердало»

Главный редактор: Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ: 360001, г. Магас, пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя: Республика Ингушетия, 386101, г. Назрань, Тер. Центральный округ пр. И.Базоркина, 60. Тел.: 8 (8734) 77-11-84. Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована Управлением Росохранкультуры по ЮФО. Рег. номер ПИ № ФС 10-6526 от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в компьютерном центре издательства газеты «Сердало».

Время подписания номера по графику в печать: 29 мая 2024 г. Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не совпадать с позицией редакции. При перепечатке ссылка на газету обязательна. Письма, рукописи, фотографии, рисунки не рецензируются и не возвращаются. Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве «Южный регион», с готовых диапозитивов Адрес: 357600, Ставропольский край, г. Ессентуки, ул. Никольская, 5. Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

Вай мехкахочо Саккхаланаькъан Ахьмада СКФО яхьашка толам баьккхар

Гаьгенаькъан Марина

СКФО Хьалхале яккхарах йолча ший лоаме кIалтохаргах латара U23 аьнна дIахьош йолча яхье, Саккхаланаькъан Ахьмада котало яккхар, дикагIча кхь латархоочо юкьеводаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетига ГIалгIай Республикан физически культуран, спорта Министерствос.

«ДIаяхача яхьашка, 24 шерга кхаччалца ха яьнна-рашта юкье, дакъа лоацаш хилар 92 кг дозал дола Илдарха-ГIалан «ЛоIамхо» яхача спортивни клубе кхевеш вола вай спортсмен.

Ахьмад цу латарах йолча яхье толам баьккха цаI мара вацар, ГIалгIайчен 18 спортсмена юкье. Юкьара дIалаьрхIача, Кьилбаседа Кавказа ворхI моттигера венавар шоай низ а говзал а гойта 260 спортсмен», - аьлар хоамо.

Белгалду, Паьбартой-Балхарой мехка вахача хана яккха котало бахьан долаш, Саккхаланаькъан Ахьмад Россе Хьалхале яккхара яхье дакъа лаца бокьо йолаш ва, из дIаяхьа лерхI Кьарший-Черсий Республике, маьцхали бетта 15-19-ча денешка.

Кикбоксингах йолча яхьашкара, 6 майдилг ера вай мехкахоша

Гаьгенаькъан Марина

Кьилбаседа Кавказерча кикбоксингах волча воккхача говзанча, дунен хьалхарча чемпиона Порсуков Iaьланна хетаяьча яхьашкара, 6 майдилг ера вай мехкахоша. Из хоам «Сердалога» бир спорта дешашта йолча министр-

ствос.

«КI», «лоу-кик», «лайт-контакт», «кьаьстта композицеш», «поинтфайтинг», «фулл-контакт» яхача оагIонашка хьалхале яккха гIерташ кьовсавелар 2000 совгIа спортсмен. Вайцигара вахараш - 18 шерга кхачанза вола 11 зIамига

саг. Майдилгаш яьхараш ба Кьоастой Руслана, Iалбаканаькъан Мухьмада, Дударанаькъан Iалихана, Элмарзанаькъан Саида, Арсанаькъан Заьлмахас, Дзовранаькъан Iаддала кхебаь спортсменаш.

Хьалхара моттиг яккхар Цьхьорой Халида (71 кг), Дзовранаькъан Иимрана (91 кг), Ду-

даранаькъан Сулеймана (63,5 кг). ШоллагIча моттиге хилар Зурабанаькъан Рахьим (60 кг), Колой Мовлат-Гири (71 кг).

КхоолагIа моттиг кхьаьчар-Аькхенаькъан Адамга (57 кг), - йоах тхогарча хоамо. Уж беррига кагирхой юкьебахар Россе кьаман гулььяча тоабанна.

ГIалгIайче дакъа лоацаш хилар, WPSO/WAO/WPC 2024 оалача Европан хьалхарча чемпионате

Гаьгенаькъан Марина

ГIалгIайчен спортсменаш WPSO/WAO/WPC 2024 яхача Европан чемпионате дакъа лоацарашта юкье бар, Краснодарски мехка дIахьош яр уж яхьаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетига моттигерча спорта Министерствон зарбан болх лелабеча ГIаппархой Аишас.

«ГIалгIайчен гульья тоаба

латтар Доврбиканаькъан Исропилах, ГIазакханаькъан Асланах, Кокурхой Рустамах, цар цу тайпарча яхьашка дакъа лацара йоккха говзал яр. Дивноморски яхача юрта гулвелар дунен духхача моттигашкара 700 доакьашхо.

Чемпиона гIехкар даьккхачул гIехьагIа, спортсменаш дийдаькча дийкьача спорта лозарашка дакъа лоацаш хилар. Массане дошо майдилгаш яьхар.

Панкратионах йолча чемпионате хилар вай спортсменаш

Гаьгенаькъан Марина

СКФО чемпионате котало яккхарах, панкратионах йолча Россе яхьашка дакъа лоацаш ва лакха начIал дола вай 10 спортсмен. Из хоам «Сердалога» бир республикерча спорта федерацие зарбан болх лелабераша.

«Россе ерригача моттигашкара 350 латархо гуллургва цига. Вайцигарча тоабанна хьалхалаттар ва спортацарча латарах йолча федерациен вице-президент вола Гаьгенаькъан Башир», - дийцар тха газетига.

Барнаулерча яхьий доазон гIа гуллургба спортсменаш.

